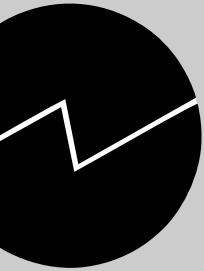

27. mai 1998

Aktuell utdanningsstatistikk

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

Utdanning i Norge

Nøkkeltall 1998

2 / 98

Publisert i samarbeid med
Kirke-, utdannings- og
forskningsdepartementet.

Aktuell utdanningsstatistikk

I *Aktuell utdanningsstatistikk* publiseres statistikk på ulike emneområder innenfor utdanningsstatistikken.

Husk å oppgi kilde: Statistisk sentralbyrå ber om å bli oppgitt som kilde når statistikk eller andre opplysninger fra dette heftet blir gjengitt.

Ansvarlig seksjon: Seksjon for befolknings- og utdanningsstatistikk.

Redaktør: Elisabetta Vassenden.

Redaksjonsmedarbeidere: Terje Risberg, tlf. 62 88 52 68, e-post: terje.risberg@ssb.no, Tor Jørgensen, tlf. 62 88 52 69, e-post: tor.jorgensen@ssb.no, faks 62 88 52 89.

Redigering: Solfrid Michaelsen, Åshild Vestaberg.

Priser: Pr. år kr 420,00 inkl. mva. Enkeltnummer kr 50,00 inkl. mva.

Forespørsel om salg og abonnement

rettes til: Statistisk sentralbyrå, Salg- og abonnementservice, Postboks 1260, 2201 Kongsvinger, tlf. 62 88 55 00, faks 62 88 55 95, e-post: salg-og-abonnement@ssb.no.

ISSN 1500-4295

Innhold

1. Norsk utdanning	3
2. Grunnskolen	7
3. Videregående opplæring	12
4. Universiteter og høyskoler	17
5. Voksenopplæring	22
6. Lærere og vitenskapelig personale	28

Elektronisk formidling

Foruten papirutgaven finnes publikasjonen tilgjengelig i elektronisk versjon under SSBs webtjeneste på Internett. Adressen er <http://www.ssb.no>. Tabellene kan lastes ned i Excel.

Andre tabeller

Spesialtabeller kan bestilles fra Statistisk sentralbyrå.

Standardtegn

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Rettet siden forrige utgave	r

Innledning

Gjennom *Aktuell utdanningsstatistikk* ønsker Statistisk sentralbyrå å øke tilgjengeligheten til og aktualiteten på statistikk om utdanningsaktiviteter i Norge. Statistisk sentralbyrå ønsker også gjennom denne publikasjonsserien å presentere et bredere spekter av statistikk om elever og studenter i Norge. Serien forsøker å dekke interessenters behov for nøkkeltall for utdanningssektoren.

Aktuell utdanningsstatistikk er finansiert i fellesskap av Statistisk sentralbyrå og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Både Statistisk sentralbyrå og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet bidrar med materiale til publikasjonsserien. Statistisk sentralbyrå har det redaksjonelle ansvaret for publikasjonene og står ansvarlig for den faglige kvaliteten.

Aktuell utdanningsstatistikk vil bli utgitt ca. 10 ganger pr. år, og vil i tillegg til denne nøkkeltallspublikasjonen inneholde egne publikasjoner for i alt fire sektorer av utdanningssystemet i Norge; Grunnskoler, Videregående skoler, Universiteter og høyskoler og Voksenopplæring. De andre publikasjonene tar for seg aktuelle temaer i utdanningsstatistikken.

Denne nøkkeltallspublikasjonen inneholder både grunnskolestatistikk, statistikk over videregående skoler, universitets- og høyskolestatistikk og voksenopplæringsstatistikk. Publikasjonen inneholder bl.a. både elev- og studentstatistikk, statistikk over skoler og lærere og over den offentlige ressursbruken i utdanningssystemet. I framstillingen er det lagt vekt på å gi et bilde av utviklingen de siste årene.

Grunnlaget for publikasjonen er i sin helhet levert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Noen tall kan derfor avvike fra SSBs offisielle statistikk. Dette er forsøkt gjort rede for i innledningen av hvert kapittel.

1. Norsk utdanning

1.1. Innledning

Denne publikasjonen gir en oversikt over sentrale tall i norsk utdanning. Den tar for seg utviklingstrekk i grunnskole, videregående opplæring, universiteter og høyskoler og voksenopplæring. I tillegg er det et eget kapittel om lærere og vitenskapelig personale.

Kapittel 1 inneholder en kort omtale av de enkelte sektorene, noe om offentlige utgifter til utdanning og et avsnitt om befolkningsutviklingen som utgangspunkt for elevgrunnlaget i framtiden. En fyldigere omtale av hver sektor følger i kapitlene 2-6.

1.1. Noen hovedtall i norsk utdanning 1996¹

	Antall skoler	Årsverk lærere	Helårs-elever/studenter	Offentlige utgifter. Mill. kr
I alt	3 886	86 249	831 243	50 571
Grunnskoler	3 287	49 717	486 739	22 611
Videregående skoler	535	24 551	178 283	14 467
Universiteter og høyskoler	64	11 981	166 221	13 493

¹ I offentlige utgifter til grunnskolen er også førskoler inkludert. For øvrig omfatter tabellen ikke førskoler, lærlinger, folkehøgskoler, voksenopplæring og offentlige utgifter utenom de tre hovednivåene.

1.2. Grunnskolen

1.2.1. Beskrivelse og utviklingstrekk

Fra skoleåret 1997/98 består den obligatoriske grunnskolen av 1.-10. trinn. Elevene i grunnskolen er i alderen fra 6 til og med 15 år.

Grunnskolen er inndelt i 3 hovedtrinn:

- småskoletrinnet med 1.-4. klasse
- mellomtrinnet med 5.-7. klasse og
- ungdomstrinnet med 8.-10. klasse.

Minstetimetallet pr. år pr. klasse er 760 på småskoletrinnet, 1 026 på mellomtrinnet og 1 140 på ungdomstrinnet.

Skoleåret 1997/98 var det 558 200 elever i grunnskolen. Dette er 71 500 flere enn i 1996/97. Av dette utgjør 6-åringene 61 500 nye elever, som tilsvarer 86 prosent av økningen fra 1996/97. Elevtallet er nå på nivå med elevtallet i 1984/85, men fremdeles om lag 33 000, eller i underkant av 6 prosent, lavere enn i skoleåret 1980/81. Prognosene viser at det vil være

615 000 elever i grunnskolen i år 2005, ca. 4 prosent flere enn i 1980/81.

Grunnskolestrukturen i Norge er desentralisert. Elevene i grunnskolen går på skoler av svært ulik størrelse. Ca. 11 prosent går i skoler med færre enn 100 elever, ca. 71 prosent går i skoler med mellom 100 og 400 elever og ca. 18 prosent går i skoler med mer enn 400 elever.

I perioden 1980 til 1997 har det som følge av elevtallsreduksjonen blitt færre små skoler i Norge, mens antallet mellomstore skoler har økt. Antall små skoler med under 50 elever er redusert fra 30 til 22 prosent av det totale antall skoler. Antall skoler med mellom 50 og 300 elever har økt med ca. 160, fra ca. 50 til ca. 60 prosent av skolene. Antall skoler med mer enn 400 elever er redusert med 124. Disse skolene utgjorde ca. 10 prosent av skolene i 1980 og i underkant av 7 prosent i 1997.

I perioden 1980-1992 har det vært en betydelig ressursvekst i grunnskolen pr. elev og pr. klasse. Flere enkeltfaktorer, som økte ressurser til spesialundervisning, endrede lesepliktsbestemmelser og økt undervisningstimetall, er forklaringer på ressursveksten.

1.2.2. Datakilder

For grunnskolesektoren er hovedkilden til data Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Dette er en database utviklet og vedlikeholdt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF). GSI-basen har data fra og med skoleåret 1991/92. Dataene samles inn pr. 1. september hvert år via spørreskjemaer som sendes til alle landets grunnskoler. Dataene blir registrert i lokale GSI-baser ved statens utdanningskontorer før de blir oversendt KUF. Etter kvalitetskontroll er dataene tilgjengelige i februar/mars.

GSI-basen omfatter data for ordinære grunnskoler, spesialskoler og institusjonsskoler, voksenopplæring på grunnskolens område og kommuner.

1.3. Videregående opplæring

1.3.1. Beskrivelse og utviklingstrekk

Fylkeskommunene har ansvar for drift og utvikling av videregående opplæring. Rammebetingelsene for fylkeskommunene er lagt blant annet gjennom lov om videregående opplæring og lov om fagopplæring i arbeidslivet. Reform 94 er nå inne i sitt fjerde år. Den delen av det første reformkullet som har tatt opplæring i skole avsluttet opplæringen våren 1997. De som fikk læreplan avslutter med fagprøve våren 1998.

Fagopplæring i videregående opplæring bygger på hovedmodellen som innebærer at elever som ønsker fagutdanning, får to års grunnleggende opplæring i skole og to års spesialisering i bedrift, hvorav et år med opplæring og et år med verdiskaping. En forutsetning for at hovedmodellen skal fungere etter intensjonene er at det finnes tilgjengelige læreplasser.

Ved innføringen av Reform 94 fikk all ungdom mellom 16 og 19 år rett til tre års videregående opplæring. Videregående opplæring fører fram til studiekompetanse, fagbrev/svennebrev eller annen yrkeskompetanse.

I 1997 var det ca. 155 000 søkere til videregående opplæring ved det fylkeskommunale fellesinntaket. I 1995 og 1996 var antall søkere henholdsvis ca. 153 000 og 144 000.

Det totale antallet elever i videregående opplæring er redusert i perioden 1990-1997, med unntak av en liten økning i 1996. I 1990 var det registrert ca. 209 000 elever, mens det i 1997 var ca. 171 000 elever i videregående skoler. I tillegg kommer lærlingene som tar opplæringen i bedrift. Antall lærlinger har økt fra ca. 21 000 i 1990 til ca. 30 000 i 1997.

Antall nye lærekontrakter har variert fra i underkant av 8 000 til i overkant av 10 500 i perioden 1990-1995. Nye lærekontrakter økte kraftig fra og med 1996. I 1997 var det registrert om lag 16 000 nye lærekontrakter.

Kjønnsfordelingen mellom studieretningene er tradisjonell, også etter innføringen av Reform 94. På studieretningen for helse- og sosialfag er ca. 90 prosent av elevene jenter i 1997, mens det er under 10 prosent jenter på studieretningene for mekaniske fag og elektrofag.

1.3.2. Datakilder

For videregående opplæring er datakildene hovedsakelig Lokale Inntaksdata (LINDA)-systemene og Videregående skoles informasjonssystem (VSI).

Fylkeskommunene har utviklet og eier et edb-system for administrasjon av inntaket av elever til videregående skole, LINDA-inntak. Systemet er individbasert og inkluderer alle kurs og fag i tillegg til søkerens karakterer. Fire ganger i året rapporterer samtlige fylkeskommuner registrerte tall fra LINDA-inntak til KUF. Dette skjer elektronisk.

KUF opprettet VSI i 1990. Opplysningene blir samlet inn ved hjelp av spørreskjemaer til alle landets videregående skoler, som besvares pr. 1. oktober hvert år. Dataene blir registrert i lokale VSI-baser ved statens utdanningskontorer før de blir oversendt KUF. Etter kvalitetskontroll er offisielle data klare i februar/mars. Basen inneholder data om ressurser, elevtall på kurs, elevtall på fag og oversikt over fremmedspråklige elever. Elevtallene i VSI-systemet er hentet fra LINDA-inntak fra og med skoleåret 1996/97.

For administrasjon av fagopplæring i arbeidslivet utviklet departementet et administrativt system - SASA. Yrkesopplæringsnemndene hadde direkte oppkopling til SASA. Systemet ble nedlagt 1. oktober 1996 i forbindelse med de endringer i struktur og administrasjon av videregående opplæring som Reform 94 medførte. Fylkeskommunene har etter Reform 94 hele ansvaret for administrasjon av fagopplæringen. I den forbindelse har de utviklet et individbasert administrasjonssystem - LINDA-fagopplæring. Systemet omfatter blant annet formidling av lærlinger, registrering av lærlinger, lærlingkontrakter, administrasjon av tilskuddsordninger og fag-/svenneprøveavleggelse. LINDA-fagopplæring er ikke koplet til en sentral base, men administreres av den enkelte fylkeskommune.

1.4. Universiteter og høyskoler

1.4.1. Beskrivelse og utviklingstrekk

Høyere utdanning tilbys ved fire universiteter, seks vitenskapelige høyskoler, 26 statlige høyskoler, to kunsthøyskoler og 26 private høyskoler med studietilbud godkjent etter privathøyskoleloven. De offentlige høyere utdanningsinstitusjonene er underlagt lov om universiteter og høyskoler. Institusjonene under denne loven skal gi høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap. Utdanningstilbudene ved institusjonene varierer fra kortere halvårige og ettårige kurs-tilbud, til flerårige yrkesrettede utdanninger, lengre profesjonsutdanninger, ulike videreutdanningstilbud, hovedfag og doktorgrad. Institusjonene har også ansvar for å gi eller organisere etterutdanning på sine fagområder.

Innenfor et nasjonalt nettverk for høyere utdanning og forskning (Norgesnett) skal institusjonene samarbeide og utfylle hverandre i sine faglige aktiviteter. Utdanningstilbud skal utformes og ses i sammenheng både nasjonalt og internasjonalt. Målet er en optimal nasjonal og regional fordeling av studietilbud, basert på samarbeid og arbeidsdeling mellom regioner og institusjoner, og gode overgangsordninger mellom utdanningsinstitusjonene i Norgesnett. Det er videre et mål å balansere prinsippene for dimensjonering av de ulike studiene på en måte som best mulig dekker arbeidslivets behov for personell med høyere utdanning, samtidig som flest mulig av de utdanningsøskende får et tilbud som er i tråd med sine ønsker.

Utdanningskapasiteten innenfor høyere utdanning i Norge har økt kraftig siden midten av 1980-tallet, og studentmålet var i 1997 om lag 173 000.

1.4.2. Datakilder

For universitets- og høyskolesektoren er Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) det viktigste datagrunnlaget. Utvikling og drift av basen er lagt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Data-basen inneholder statistikk om universiteter, vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler. Statistikken er

basert på innrapporterte data fra institusjonene og omfatter organisasjonsdata, data om studietilbud, student-data, økonomiske data, personaldata og arealdata. Data blir levert til DBH-basen på to måter. Dels overføres ferdig definerte rapporter fra institusjonenes administrative systemer, og dels brukes et eget registrerings-verktøy.

1.5. Voksenopplæring

1.5.1. Beskrivelse og utviklingstrekk

Lov om voksenopplæring gir bestemmelser om ansvar, organisering og finansiering av voksenopplæringen. Nærmere bestemmelser om opplæring for voksne på de ulike nivåene er gitt i lovverket for henholdsvis grunnskole, videregående opplæring og fagopplæring i arbeidslivet og høyere utdanning. Lov om folkehøgskoler regulerer virksomheten ved folkehøgskolene.

Opplæringstilbudene til voksne gis dels av de offentlige utdanningsinstitusjonene (grunnskoler, videregående skoler, høyskoler og universiteter), og dels av de frittstående/private institusjoner og organisasjoner (studieforbund, folkehøgskoler og fjernundervisningsinstitusjoner).

I forslag til ny opplæringslov (Ot.prp. nr. 46, 1997-98) er det foreslått visse endringer som berører lov om voksenopplæring. Blant annet er kommunens og fylkeskommunens ansvar for grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne foreslått hjemlet i den nye opplæringsloven.

En mer helhetlig tilnærming og innretning av voksenopplæringen er etterspurt både i arbeids- og samfunnsnivå. Regjeringen oppnevnte i 1996 et offentlig utvalg ("Buer-utvalget"). Utvalgets utredning, "Ny kompetanse" (NOU 1997:25), har vært på en bred høring. Regjeringen har varslet at det vil bli lagt fram en stortingsmelding på grunnlag av utvalgets utredning.

Det totale omfanget av voksenopplæringen har ikke endret seg vesentlig i den siste tiårsperioden, men det har vært en endring i innholdet i retning av en sterkere fokusering mot arbeidslivets behov.

Kommunenes engasjement er konsentrert om spesialundervisning på grunnskolens område, mens det gjennomgående er et lavt engasjement i eksamensrettet grunnskoleopplæring. Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere, flyktninger og asylsøkere er også et kommunalt ansvar, med statlig finansiering.

Det har de siste tre årene vært en markert nedgang i antall voksne søkere og elever i ordinær videregående opplæring. Studieforbundene har en økt aktivitet i videregående opplæring, organisert som studiearbeid. Dette gjelder ikke minst teoriopplæring til fagbrev for voksne med yrkeserfaring (§ 20) som har økt betydelig de siste årene.

Elevtallet i folkehøgskolene har vært stabilt i omfang, men antall elever økte betydelig i 1997/98. Omfanget av opplæringen i studieforbundene og de frittstående fjernundervisningsinstitusjonene er redusert. Redusert offentlig tilskudd er trolig hovedårsaken til dette.

1.5.2. Datakilder

Voksenopplæringen henter sine data fra ulike kilder. For folkehøgskolene og for fremmedspråklige voksne har KUF egne baser for aggregerte data på skolenivå og kommunenivå. For studieforbundenes virksomhet hentes data fra Statistisk sentralbyrå (SSB). For fjernundervisning hentes data fra basen til Norsk Forbund for Fjernundervisning (NFF). Når det gjelder data for voksne innenfor grunnskoleopplæring og videregående opplæring, hentes data fra GSI og VSI. For arbeidsmarkedsopplæring får en tall fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

1.6. Finansiering

I 1996 gikk 62,3 milliarder kroner av offentlige midler med til utdanningsformål i det offentliges regi. I tillegg støttes private skoler og organisasjoner med betydelige beløp, totalt 1,8 milliarder i 1994. Dette beløpet fordeles seg noenlunde likt mellom de forskjellige utdanningsnivåene. Utenom dette igjen kommer utgifter som dekkes av private skoler og organisasjoner.

1.2. Offentlige utgifter til utdanning, 1980-1997. Milliarder kroner. Nominelle tall

	1980	1985	1990	1997*
I alt	17 664	28 347	44 374	67 482
Grunnskoler og førskoler	8 624	12 960	17 748	25 844
Videregående skoler	4 278	7 549	10 639	15 142
Universiteter og høyskoler	3 158	4 761	8 763	14 631
Andre utdanningsinstitusjoner ¹	252	788	4 014	6 414
Tjenester tilknyttet utdanning ²	363	553	1 990	2 742
Utdanning ellers ³	989	1 736	1 220	2 709

¹Under "andre utdanningsinstitusjoner" ligger institusjoner som ikke kan defineres etter sektor. Dette gjelder blant annet institusjoner knyttet til voksenopplæring, arbeidsmarkedstiltak og kompetansesentra for spesialundervisning. ²"Tjenester tilknyttet utdanning" omfatter blant annet utgifter til medisinsk behandling, tannhelse, transportstøtte og inspeksjon. ³"Utdanning ellers" er blant annet utgifter til KUF, statens utdanningskontorer, Nasjonalt læremiddelsenter (NLS) og andre driftsutgifter.

I 1986 ble det innført et nytt inntektssystem for fylker og kommuner. Bevilgninger fra staten blir etter dette hovedsakelig gitt som rammetilskudd. Dermed er midler til utdanningsformål underlagt fylkeskommunale og kommunale prioriteringer innenfor de rammene som følger av lover og annet statlig gitt regelverk. Statlige midler til finansiering av f.eks. grunnskoler og videregående opplæring overføres i hovedsak via rammetilskudd til kommunene over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. I tillegg bidrar staten over KUFs budsjett med øremerkede midler til spesielle formål. Med noen unntak blir bevilgninger til høyskolesektoren gitt over KUFs budsjett.

1.3. Offentlige utgifter, etter formål. 1980-1997. Milliarder kroner. Nominelle tall

Formål	1980	1985	1990	1997*
Forsvar	8 195	12 960	22 297	24 671
Utdanning	17 664	28 347	44 374	67 482
Helsestell	18 443	30 746	45 675	72 310
Sosial trygd og velferd	40 127	71 328	125 376	177 969
Samferdsel	10 061	14 330	19 732	25 565

Utgiftsandelene til utdanning i prosent av offentlig forvaltnings utgifter har vært stabile i perioden 1978-1996. Utdanning, sammen med helsestell og sosial trygd, har vært de tre største utgiftspostene i offentlig forvaltning i hele perioden. Ser man på utgiftene til utdanning som andel av brutto nasjonalprodukt (BNP), så har utgiftene til utdanning ligget på 5-6 prosent. Andelen var lavest i første halvdel av 1980-årene, men har fra 1989 til 1996 ligget på noe over 6 prosent.

1.7. Utviklingen i elevgrunnet

Det publiseres jevnlig prognoser for befolkningsutviklingen i Norge. Befolkningsframskrivingene er interessante i utdanningssammenheng fordi de gir indikasjoner om hvilke dimensjoner en kan forvente på framtidige elev- og studentkull.

Den nyeste prognosen tyder på fortsatt vekst i landets totale folketall de kommende 20-30 år. Mens det pr. 1. januar 1997 er 4,39 millioner innbyggere i Norge, vil det ifølge prognosene være mellom 4,43 og 4,49 millioner i år 2000. I 2010 vil det totale folketallet ventelig ligge mellom 4,51 og 4,80 millioner. Etter 2025 er utviklingen usikker, og en kan ikke i dag si med sikkerhet om det inntreffer en stagnasjon, nedgang eller om veksten fortsetter.

Antall barn i grunnskolealder ventes å stige fram mot år 2010 for deretter å synke igjen. Elevtilfanget til videregående opplæring ventes å holde seg konstant til år 2001, deretter stige fram mot år 2010, for så å synke igjen. Antall personer i aldersgruppen 20-30 år ventes å synke de neste tiårene.

1.4. Folkemengde, etter alder. Registrert 1. januar 1997. Framskrevet 2000-2050¹

Alder	1997	2000	2010	2030	2050
0-5 år	364 967	362 000	331 000	351 000	339 000
6-15 år	551 173	582 000	605 000	579 000	570 000
16-19 år	212 467	212 000	250 000	225 000	237 000
20-24 år	304 755	277 000	291 000	290 000	306 000
25-29 år	343 191	330 000	279 000	312 000	312 000

¹ Tallene i tabellen er basert på framskrivingsalternativet M1 som forutsetter at de nåværende trender i fruktbarhet, dødelighet og innvandring fortsetter, og at flyttemønsteret i perioden 1991-1995 opprettholdes.

2. Grunnskolen

2.1. Innledning

Dette kapitlet viser kvantitative størrelser for grunnskolen. Variasjoner mellom fylkene er vist på utvalgte områder. Utviklingstrekk for blant annet elevgrunnlag, skolestruktur og timefordeling er framstilt i tabeller.

I forbindelse med innføringen av Reform 97 er grunnskolen fra og med skoleåret 1997/98 utvidet med ett alderstrinn. Grunnskolen er delt i barnetrinnet, som består av småskoletrinnet (1.-4. trinn), mellomtrinnet (5.-7. trinn) og ungdomstrinnet (8.-10. trinn). Kombinerte grunnskoler omfatter barne- og ungdomstrinnet. Grunnskolene kan være fulldelte (elevene i alle klasser er på samme klassetrinn) eller fadelte (elever i forskjellig alder får undervisning i samme klasserom).

2.2. Elev- og skoletall

Skoleåret 1997/98 var det totalt 558 200 elever i grunnskolen i Norge. I perioden 1980/81 til 1992/93 gikk elevtallet i grunnskolen ned med ca. 22 prosent. Fra skoleåret 1992/93 til 1996/97 økte elevtallet med 5 prosent. Fra 1996/97 til 1997/98 økte elevtallet med ca. 15 prosent, inklusive 6-åringene, og 2 prosent eksklusive 6-åringene.

Antall klasser ble redusert med 4 700 eller ca. 17 prosent i perioden 1980/81 til 1992/93. Klassetallet har vært forholdsvis stabilt mellom 1992/93 og 1996/97, men økt med 15 prosent fra 1996/97 til 1997/98. Beregninger på grunnlag av § 5 i lov om grunnskolen viser at 6-åringene utløser i overkant av 3 000 klasser.

Om statistikken

Data i kapitlet er hentet fra SSBs utdanningsstatistikk for 1980-1992 og fra KUFs database for grunnskolestatistikk, GSI, for 1993-1997. Dataene er på skolenivå og omfatter elev- og klassetall, årstimer, årsverk, antall elever fra språklige minoriteter og antall elever som får spesialundervisning etter enkeltvedtak ved ordinære kommunale, interkommunale, fylkeskommunale, statlige og private grunnskoler. Statistikken innhentes fra kommunene via statens utdanningskontorer til KUF med årlig registreringstidspunkt 01.09. Data for skolefritidsordningen (SFO) er hentet fra KUFs SFO-base.

Opplysninger om språklige minoriteter bygger på opplysninger fra den enkelte skole og omfatter også skandinaver og andre vesteuropeere. Det utøves nok noe skjønn i hver enkelt skole når det skal fastsettes hvilke elever som skal regnes som språklig minoritet.

Dette utgjør 82 prosent av økningen i antall klasser fra 1996/97 til 1997/98.

I perioden fra skoleåret 1980/81 til 1996/97 er det en netto reduksjon i antall skoler på i underkant av 7 prosent. Fra 1996/97 til 1997/98 er det en netto reduksjon på 14 skoler (ca. 0,5 prosent). En stor del av reduksjonen skyldes at avdelinger for spesialundervisning og avdelinger for morsmålsopplæring av språklige minoriteter som tidligere ble registrert som egne grunnskoler i

2.1. Grunnskolen. Elever, klasser og skoler. Absolutte tall og indeks (1980=100). 1980-1997¹

	Absolutte tall			Indeks (1980=100)			Gjennomsnittlig antall elever pr. klasse
	Elever	Klasser	Skoler	Elever	Klasser	Skoler	
1980	591 323	28 574	3 518	100,0	100,0	100,0	20,7
1982	576 910	28 135	3 539	97,6	98,5	100,6	20,5
1984	550 136	27 288	3 539	93,0	95,5	100,6	20,2
1986	519 867	26 318	3 509	87,9	92,1	99,7	19,8
1988	492 769	25 591	3 475	83,3	89,6	98,8	19,3
1990	471 779	24 692	3 406	79,8	86,4	96,8	19,1
1992	463 309	23 852	3 352	78,4	83,5	95,3	19,4
1993	468 247	24 062	3 330	79,2	84,2	94,7	19,5
1994	471 871	24 045	3 313	79,8	84,1	94,2	19,6
1995	478 605	24 288	3 290	80,9	85,0	93,5	19,7
1996	486 739	24 529	3 287	82,3	85,8	93,4	19,8
1997	558 247	28 228	3 273	94,4	98,8	93,0	19,8

¹ Tabellen omfatter statlige, kommunale og private grunnskoler. Antall elever og klasser ved norske grunnskoler i utlandet og kommunale, fylkeskommunale og statlige spesialskoler og institusjonsskoler er ikke med i tabellen.

GSI, fra skoleåret 1997/98 er registrert som avdelinger under ordinære grunnskoler.

Antall elever og den relative endring i elevtallet varierer mye mellom fylkene. I 1997/98 var det flest elever i Akershus fylke med 60 400 elever (ca. 11 prosent), og færrest elever hadde Finnmark med 9 700 (ca. 2 prosent).

I 5 av fylkene, Akershus, Oslo, Vest-Agder, Aust-Agder og Rogaland, var elevtallet i 1997 inklusive 6-åringer høyere enn det var i 1980. Det var kun i Oslo at elevtallet eksklusive 6-åringer i 1997 var på nivå med elevtallet i 1980. Oppland, Nordland, Troms og Finnmark har hatt den største reduksjonen i elevtallet i perioden 1980 til 1997. I Finnmark var elevtallet inklusive 6-åringer i 1997 i underkant av 71 prosent av elevtallet i 1980.

2.2. Grunnskolen. Elever inkludert 6-åringer, etter fylke. 1997. Absolutte tall og i prosent av antall elever i 1980

Skofylke	Elever 1997	I prosent av antall elever i 1980
Hele landet	558 247	94,4
Oslo	47 001	114,7
Rogaland	52 368	110,2
Akershus	60 410	105,7
Aust-Agder	13 722	102,4
Vest-Agder	21 235	100,6
Vestfold	26 641	99,1
Hordaland	57 324	96,0
Buskerud	28 587	95,2
Sogn og Fjordane	14 766	92,9
Sør-Trøndelag	32 896	90,3
Telemark	20 479	89,3
Møre og Romsdal	32 752	89,1
Østfold	28 958	87,3
Hedmark	22 169	85,1
Nord-Trøndelag	17 095	83,2
Oppland	21 425	82,6
Nordland	31 288	81,1
Troms	19 405	79,5
Finnmark	9 726	70,6

Kilde: GSI og SSB.

2.3. Skolestruktur

2.3.1. Nedlagte og opprettede skoler

Fra skoleåret 1996/97 til 1997/98 ble det i GSI registrert 59 nedlagte og 45 opprettede skoler. 6 av skolene som ble registrert som nedlagte er skoler for morsmålsopplæring, og 5 er avdelinger for spesialundervisning. De fleste av disse er nå avdelinger under ordinære grunnskoler. Det var i gjennomsnitt 28 elever ved skolene som ble nedlagt skoleåret 1996/97. Kun 5 av skolene som ble nedlagt, hadde over 50 elever.

Det er i gjennomsnitt 155 elever ved de nye skolene skoleåret 1997/98. 5 av de nye skolene har under 50

2.3. Nedlagte og opprettede grunnskoler, etter skoletype og skoleslag fra 1996/97 til 1997/98

Skoleslag	Nedlagte		Opprettede	
	Fulldelte	Fådelte	Fulldelte	Fådelte
I alt	7	52	38	7
Barneskoler	4	41	31	5
Ungdomsskoler	2	4	5	0
Kombinerte barne- og ungdomsskoler	1	7	2	3

elever mot 54 av de nedlagte. 52 av de nedlagte skolene var fådelte skoler. Av disse var 41 rene barneskoler, 4 rene ungdomsskoler og 7 kombinerte. 7 av skolene som ble nedlagt var fulldelte skoler. Av de nye skolene var i alt 38 fulldelte og 7 fådelte.

2.3.2. Fulldelte og fådelte skoler

Mange av grunnskolene i Norge er svært små. Tabell 2.4 viser at skolestrukturen på barnetrinnet er svært desentralisert. 936, eller 45 prosent, av de rene barneskolene er fådelte.

Mange grunnskoler er kombinerte. Av de kombinerte skolene er det flere fådelte enn fulldelte. Dette viser at det gis et desentralisert skoletilbud også for elever på ungdomstrinnet. Alle rene ungdomsskoler, unntatt 7, er fulldelte.

Fra 1996/97 til 1997/98 har det vært en reduksjon i antall fådelte skoler på 6 prosent - 86 skoler (jf. tabell 2.5). Om lag halvparten av reduksjonen skyldes nedleggelse av 45 fådelte skoler (jf. tabell 2.3), og de resterende 41 skolene har, pga. økt elevtall og/eller omorganisering, gått over til å bli fulldelte. Endringen har vært størst blant de kombinerte skolene der det har vært en reduksjon på over 15 prosent (70 skoler) i antall fådelte og en økning på 7 prosent (21 skoler) i antall fulldelte skoler. Kun 4 fådelte kombinerte skoler er nedlagt. Endringene er dermed forårsaket av endringer i elevtall og/eller strukturelle endringer.

2.4. Grunnskolen. Fulldelte og fådelte skoler. 1. september 1996 og 1997

Skoleslag	1996		1997	
	Fulldelte	Fådelte	Fulldelte	Fådelte
I alt	1 874	1 413	1 946	1 327
Barneskoler	1 104	948	1 152	936
Ungdomsskoler	475	11	478	7
Kombinerte barne- og ungdomsskoler	295	454	316	384

2.3.3. Elever ved fulldelte og fådelte skoler

De fulldelte barneskolene i skoleåret 1997/98, har samlet mer enn seks ganger flere elever enn de fådelte. I kombinerte skoler er det om lag tre ganger så mange

elever i de fulldelte skolene som i de fådelte. Alle elever i rene ungdomsskoler, med unntak av 64, går i fulldelte skoler.

Fra 1996/97 til 1997/98 har elevtallet steget med 16 prosent ved de fulldelte og i overkant av 9 prosent ved de fådelte skolene. Det gjennomsnittlige elevtallet ved skolene har steget fra om lag 225 til 250 ved de fulldelte og fra 46 til 53 ved de fådelte. Den relative veksten i elevtallet pr. skole har vært størst ved de fådelte barneskolene, med ca. 23 prosent. Til tross for en reduksjon i elevtallet ved de fådelte ungdomsskolene og de fådelte kombinerte skolene, har det samlet vært en vekst i gjennomsnittlig elevtall både ved de fulldelte og fådelte grunnskoler.

2.5. Grunnskolen. Elever i fulldelte og fådelte skoler, etter skoleslag. 1. september 1996 og 1997¹

Skoleslag	1996		1997	
	Fulldelte	Fådelte	Fulldelte	Fådelte
I alt	420 503	65 080	485 608	71 144
Barneskoler	231 076	35 496	286 603	43 191
Ungdomsskoler	113 121	93	113 992	64
Kombinerte barne- og ungdomsskoler	76 306	29 491	85 013	27 889

¹ Elever i spesialklasser og elever i egne klasser for språklige minoriteter (totalt 1 156 elever i 1996 og 1 495 elever i 1997) er ikke medregnet i tabellen.

2.3.4. Elever og skoler, etter skolestørrelsen 1980-1997

Norge har et spredt bosettingsmønster, noe som er en av forklaringene på at grunnskolene er av svært ulik størrelse. Det finnes mange små skoler med mindre enn 50 elever. Skoleåret 1997/98 gikk 71 prosent av elevene i grunnskolen dvs. 395 400 elever, i skoler med mellom 100 og 400 elever. I 1996/97 var det 74 prosent. Det var imidlertid en forskyvning innenfor denne gruppen med en reduksjon i andel elever i skoler med 100-300 elever på over 8 prosentpoeng, og en økning på om lag 5 prosentpoeng i skoler med mellom 300 og 400 elever. I overkant av 102 000 elever gikk i skoleåret 1997/98 i skoler med mer enn 400 elever (ca. 18 prosent). I 1996/97 var det 59 000 elever ved disse skolene (12 prosent). Fra 1996/97 til 1997/98 har andelen av skolene med under 50 elever blitt redusert fra 27 til 22 prosent. For skoleåret 1997/98 utgjør 6-åringene en forholdsvis større andel av elevene ved de minste skolene enn ved de store og mellomstore skolene.

Utviklingen fra 1980 viser en klar reduksjon (8 prosentpoeng) i andel skoler med mindre enn 50 elever, en økning i andel mellomstore skoler med om lag 8 prosentpoeng, og en forholdsvis lik andel skoler med mer enn 300 elever på i underkant av 20 prosent. Blant skoler med mer enn 400 elever var andelen elever om lag 10 prosentpoeng og andelen skoler om lag 4 prosentpoeng høyere i 1980/81 enn i 1997/98.

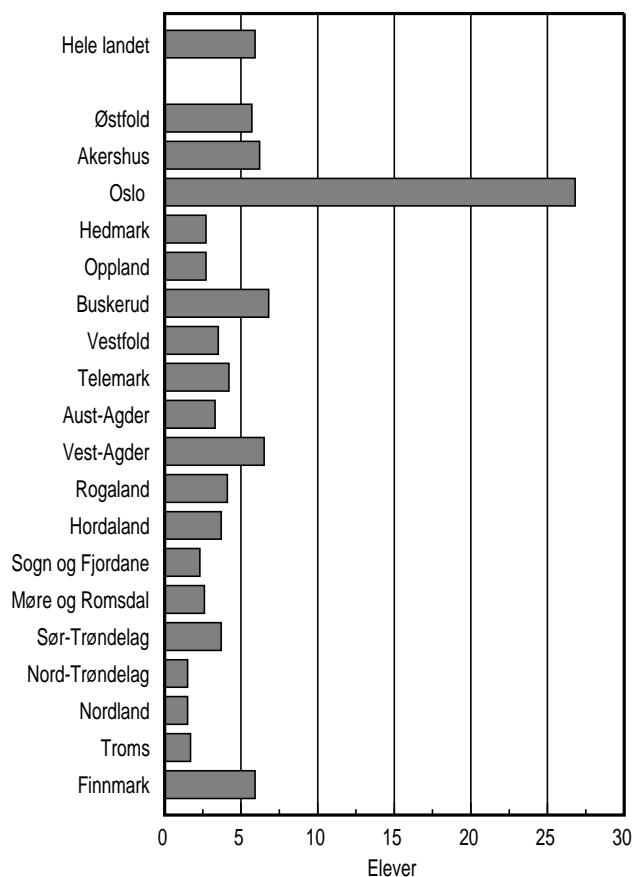
2.6. Grunnskolen. Skoler og elever, etter skolestørrelse. 1. september 1980, 1996 og 1997. Absolutte tall og prosent

	I alt (=100)	Skolestørrelse (antall elever)					
		0-49	50-99	100-199	200-299	300-399	400-
Skoler							
Skoler 1980	3 518	29,6	15,3	19,7	15,2	10,7	9,6
Skoler 1996	3 287	27,3	17,8	23,5	19,1	8,5	3,8
Skoler 1997	3 273	22,3	17,2	24,3	17,3	12,3	6,5
Elever							
Elever 1980	591 323	4,1	6,6	16,8	22,3	22,0	28,2
Elever 1996	486 739	4,7	8,8	22,9	31,9	19,5	12,1
Elever 1997	558 247	3,5	7,4	20,9	25,2	24,7	18,3
Av dette							
6-åringer	61 496	14,2	13,4	11,4	9,1	10,8	11,8

2.4. Språklige minoriteter

Skoleåret 1997/98 var det 33 100 elever i Norge fra språklige minoriteter. Inklusive 6-åringer, er dette en økning på ca. 27 prosent (7 100) elever fra skoleåret 1996/97. Skoleåret 1984/85 var det 7 100 elever fra språklige minoriteter. Antallet er følgelig blitt mer enn

Figur 2.1. Grunnskolen. Språklige minoriteter i prosent av totalt elevtall, etter fylke. 1997/98

firedoblet i løpet av de siste 10 årene. Elevene utgjør nå ca. 6 prosent av det samlede antall elever i grunnskolen.

Andelen av elever fra språklige minoriteter varierer mellom fylkene. I Oslo er over 26 prosent av elevene fra språklige minoriteter, mens disse elevene i de andre fylkene utgjør mellom 1 og 7 prosent av det totale antallet elever.

I 1997 var de største minoritetsspråkene urdu med 4 600 elever, vietnamesisk med 2 700 elever, engelsk med 2 600 elever, spansk med 2 100 elever og bosnisk med 1 800 elever.

2.5. Private grunnskoler

Skoleåret 1997/98 var det 70 private grunnskoler i Norge. Det var 8 600 elever ved de private skolene, noe som utgjør ca. 1,5 prosent av totalt antall elever i grunnskolen. I 1996/97 var antall elever i private grunnskoler 7 500. Dette utgjør en økning på 15 prosent fra 1996/97 til 1997/98, en tilsvarende økning som for elevtallet i grunnskolen samlet. I 1980/81 var det ca. 30 private grunnskoler og 3 500 elever ved disse grunnskolene. Elevtallet utgjorde da ca. en halv prosent av totalt antall elever.

De private grunnskolene mottok ca. 221 millioner kroner i statsstøtte i 1996 og 242 millioner i 1997.

2.6. Ressursinnsats

Ifølge kommuneregnskapene (kap. 1.2.1 og 1.2.6) var de totale driftsutgifter til grunnskolen for 1996 om lag 20 milliarder kroner. I 1995 var utgiftene om lag 19 milliarder kroner, en vekst på i underkant av 7 prosent i nominelle kroner. Gjennomsnittlige driftsutgifter pr. elev var ca. 41 000 kr i 1996 mens de var ca. 40 000 kr i 1995, en økning på i overkant av 2 prosent. Utgiftene pr. klasse var i 1996 ca. 815 000 kr og ca. 780 000 kr i 1995. Utgiftene pr. klasse har økt med i overkant av 4 prosent fra 1995 til 1996, målt i nominelle kroner.

2.7. Lærertimer til ulike undervisningsformål

Elever med særskilte opplæringsbehov har rett til spesialundervisning etter sakkyndig vurdering. Spesialundervisning etter enkeltvedtak bevilges på grunnlag av særskilt faglig vurdering av enkeltelever. Delingstimer er generelle styrkingstiltak som benyttes til deling av klassen, to-lærersystem i klassen og undervisning i grupper.

Lærertimene til spesialundervisning utgjør et tillegg på om lag 22 prosent i forhold til det samlede elevtallet. Delingstimer utenom valgfag, som i 1997 utgjorde et tillegg på 24 prosent i forhold til elevtallet, omfatter årstimer som følger av lovbestemmelsen om at det i 1. klasser med over 18 elever skal være to pedagoger. Dersom en trekker fra delingstimene og elevtallet til 1. klasse (der 1. klasse går alene), så utgjør delingstimene et tillegg på 20 prosent i forhold til elevtallet. Delingstimene er dermed på om lag samme nivå som for 1996 når årstimer til den "andre" pedagogen for 1. klasse trekkes fra.

Elevtallet og årstimer til spesialundervisning og delingstimer til 1. klasse utgjør ca. 4 263 000 årstimer. Årstimer til klasser med 6-åringer ved udelte og fadelte

Om statistikken

I GSI registreres bruk av lærertimer til ulike undervisningsformål. Elevtallet viser den grunnressursen, i form av lærertimer, som er nødvendig for å ha én pedagog pr. klasse pr. år på hvert klassetrinn i alle skoler. Utover denne basisressursen registreres bruken av lærertimer til følgende undervisningsformål: spesialundervisning etter enkeltvedtak, delingstimer utenom valgfag og annet som omfatter årstimer til mormålsopplæring og Norsk II for elever fra språklige minoriteter.

2.7. Grunnskolen. Årstimer. 1994/95-1997/98. Absolutte tall og i prosent av elevtallet

	Årstimer			I prosent av elevtallet		
	1994/95	1996/97	1997/98	1994/95	1996/97	1997/98
Årstimer i alt	39 752 564	40 525 319	46 539 231	171,4	171,8	176,4
Elevtallet	23 197 614	23 593 141	26 389 371	100,0	100,0	100,0
Spesialundervisning	5 251 931	5 171 703	5 731 128	22,6	21,9	21,7
Delingstimer	4 192 847	4 523 235	6 333 270	18,1	19,2	24,0
Annet	7 110 172	7 237 240	8 085 462	30,7	30,7	30,6

skoler er da ikke medregnet. Dette utgjør i overkant av 70 prosent av veksten i det samlede årstimetallet for hele grunnskolen fra 1996/97 til 1997/98.

Lærertimer til spesialundervisning og delingstimer i prosent av samlet elevtimetall har vært forholdsvis stabilt i perioden 1994/95 til 1997/98. Samlet utgjør spesialundervisning og delingstimer et tillegg på i overkant av 40 prosent i forhold til elevtimetallet (når elevtime-tall og delingstimer til 1. klasse holdes utenom.)

Lærertimer til andre undervisningsformål omfatter norsk og morsmålsopplæring for språklige minoriteter, livssynsundervisning, valgfag på ungdomstrinnet, avta-lebaserte årstimer og ikke fordelte lærertimer. Lærerti-mer til andre undervisningsformål har i prosent av elevtimetallet ligget svært stabilt på 30 prosent i perio-den 1994/95 til 1997/98. Sum årstimer er antall lærer-timer i alt.

2.8. Ressurser til spesialundervisning

I 1996/97 utgjorde elevene som fikk tildelt spesialun-dervisning i overkant av 6 prosent av totalt antall elev-er. Av guttene var det i underkant av 9 prosent og av jentene om lag 4 prosent som fikk spesialundervisning. Disse andelene var de samme to år tidligere.

Det er langt flere gutter enn jenter i grunnskolen som fikk spesialundervisning etter enkeltvedtak. Guttene utgjorde i skoleåret 1997/97 om lag 70 prosent av alle elever som fikk spesialundervisning. Andelen gutter som fikk tildelt 1-2 og 10 timer eller mer pr. uke har gått noe ned fra 1994/95 til 1996/97, mens andelen gutter som fikk tildelt 3-4 og 5-9 timer har økt. Med unntak for gruppen som fikk 10 timer eller mer pr. uke var utviklingen lik for både jenter og gutter.

2.8. Grunnskolen. Spesialundervisning etter enkeltvedtak, etter kjønn og tildelte timer pr. uke. 1994/95 og 1996/97

	I alt		Gutter		Jenter	
	1994/95	1996/97	1994/95	1996/97	1994/95	1996/97
I alt	30 409	30 413	21 680	21 278	8 729	9 135
1-2 timer	9 439	8 245	6 611	5 673	2 828	2 572
3-4 timer	7 640	8 065	5 500	5 678	2 140	2 387
5-9 timer	8 021	8 850	5 755	6 289	2 266	2 561
10- timer	5 309	5 253	3 814	3 638	1 495	1 615

2.9. Skolefritidsordningen (SFO)

Skolefritidsordningen er etablert for å gi omsorg og til-syn for småskolebarna før og etter den obligatoriske skoletiden. Skolefritidstilbudet er organisert på skolen eller i lokaler i nærheten. Høsten 1997 var det 106 000 barn fra 1.-4. klasse i skolefritidsordning. Ca. 33 pro-

sent eller 35 100 barn var 1. klassinger. Andel barn som deltar i SFO har økt fra ca. 36 prosent til 44 pro-sent fra høsten 1996 til høsten 1997.

I 6 av fylkene er deltakelsen i underkant av 40 prosent, mens den i Akershus og Oslo er over 50 prosent. Varia-sjonene kan skyldes ulik utbygging av skolefritidstilbu-det i kommunen, men de tyder også på ulikt behov, for eksempel på grunn av kommunenes ulike nærings- og bosettingsstruktur.

2.9. Grunnskolen. Andel barn i 1.-4. klasse som deltar i SFO av alle barn 1.-4. klasse. Skole-fylke. Høsten 1997

Skolefylke	1. kl.	1.-4. kl.
Hele landet	57	44
Østfold	52	40
Akershus	70	56
Oslo	73	57
Hedmark	52	40
Oppland	53	44
Buskerud	59	48
Vestfold	58	47
Telemark	52	39
Aust-Agder	46	35
Vest-Agder	41	32
Rogaland	40	32
Hordaland	58	46
Sogn og Fjordane	50	38
Møre og Romsdal	54	37
Sør-Trøndelag	60	47
Nord-Trøndelag	49	34
Nordland	61	39
Troms	60	42
Finnmark	65	40

Kilde: Statens utdanningskontor i Østfold.

3. Videregående opplæring

3.1. Innledning

Dette kapitlet inneholder sentrale tall innen videregående opplæring i Norge.

Videregående opplæring bygger på grunnskolen og hører normalt hjemme i 11.-13. skoleår (etter Reform 97). Lov om videregående opplæring regulerer rett til inntak til videregående opplæring, elevs rettigheter og plikter og det offentlige ansvar på dette området. For opplæring i lærebedrift gjelder lov om fagopplæring i arbeidslivet. For videregående opplæring som er spesielt organisert for voksne, gjelder lov om voksenopplæring.

Reform 94 gir unge som har fullført grunnskolen våren 1994 eller senere, lovfestet rett til treårig heltids videregående opplæring. Denne skal normalt føre fram til studiekompetanse, fagbrev/svennebrev eller annen yrkeskompetanse. De som ikke oppnår slik kompetanse, får dokumentasjon på den kompetansen de har nådd. De som etter sakkyndig vurdering trenger tilrettelagt opplæring, kan få opplæring i mer enn tre år, men ikke ut over fem år eller etter fylte 22 år.

Ungdom med rett til videregående opplæring har også rett til plass på ett av de tre grunnkursene de har valgt. De som har rett til tilrettelagt opplæring skal etter sak-

kyndig vurdering få tilbud om førstevalget sitt. Fylkeskommunene har lovfestet plikt til å skaffe nok skoleplasser, og de skal også sørge for at voksne uten opplæringsrett har anledning til å ta videregående opplæring.

3.2. Søkere ved fellesinntaket

For å begynne i videregående opplæring må søkeren normalt ha fullført grunnskole eller tilsvarende. Fylkeskommunen tar inn søkere til grunnkurs og videregående kurs og bestemmer hvilke videregående skoler søkerne skal knyttes til. KUF har fastsatt forskrift¹ om inntak, herunder om inntak av søkere med annen bakgrunn enn fullført 9-årig grunnskole, om søkere fra andre fylker og om framgangsmåten når det er flere søkere enn skoleplasser.

Fellesinntaket omfatter det sentralstyrte inntaket til de videregående skolene i hver fylkeskommune, og omfatter kun søkere til fylkeskommunale skoler. Antall søkere synker erfaringsmessig med ca. 10 prosent fra søknadsfristens utløp i april til endelig ajourhold i oktober.

I 1994 var søkertallet på landsbasis (pr. 1. april) til grunnkurs om lag 78 000, i 1995 ca. 71 000, i 1996 ca. 70 000 og i 1997 ca. 68 000.

Om statistikken

Tallene omfatter elever og lærlinger under lov om videregående opplæring og lov om fagopplæring i arbeidslivet. Hovedgrunnet for statistikken er basert på faste rapporteringer fra fylkeskommunene til KUF. Tallene omfatter blant annet ikke elever i folkehøgskoler eller på arbeidsmarkedskurs. Elever i videregående skoler som ikke får offentlig tilskudd, er heller ikke med. Noen av tallene avviker fra SSBs offisielle statistikk pga. avvik i definisjoner og forskjellig talletidspunkt. Avvikene er imidlertid små.

Med "egne søkere" menes personer som søker skoleplass i sitt hjemstedsfylke. Med "egne elever" menes elever som går på skole i det fylket som de har hjemstedsadresse i. Med "andre elever" menes elever i rapporteringsfylket som har hjemstedsadresse i et annet fylke.

3.1. Egne søkere til videregående opplæring, etter alder, 1994-1997

Alder	1994	1995	1996	1997
I alt	169 996	152 882	143 677	155 544
-16 år	56 030	50 006	50 725	50 701
17 år	34 627	44 138	46 751	47 581
18 år	24 442	21 361	20 979	29 861
19 år	14 202	10 933	7 188	8 422
20 år	9 658	6 277	3 787	3 927
21-25 år	18 991	12 599	8 305	8 005
26- år	12 046	7 568	5 942	7 047

Kilde: LINDA-inntak.

¹ Forskrift om inntak til videregående opplæring og formidling av lærlinger til lærebedrift, 1993-11-10 1164.

3.2. Søkere¹ til grunnkurs, videregående opplæring, etter studieretning. 1994-1997

Studieretning	1994	1995	1996	1997
I alt	78 276	71 229	69 939	68 073
Allmenne, økonomiske og administrative fag .	28 871	25 573	24 586	23 940
Musikk, dans og drama	2 218	2 206	2 340	2 376
Idrettsfag	3 165	2 797	2 716	2 828
Helse- og sosialfag	15 175	11 281	9 572	8 517
Naturbruk	2 085	1 909	1 765	1 456
Formgivingsfag	6 733	7 003	7 085	7 056
Hotell- og nærings- middelfag	5 148	4 928	4 574	3 974
Byggfag	1 795	2 645	2 639	2 627
Tekniske byggfag	621	619	644	724
Elektrofag	4 996	4 943	5 082	4 860
Mekaniske fag	6 492	5 867	5 902	5 627
Kjemi- og prosessfag ..	360	507	551	518
Trearbeidsfag	617	654	642	530
Diverse kurs (bl.a. tilrettelagt underv.)	0	297	1 841	3 040

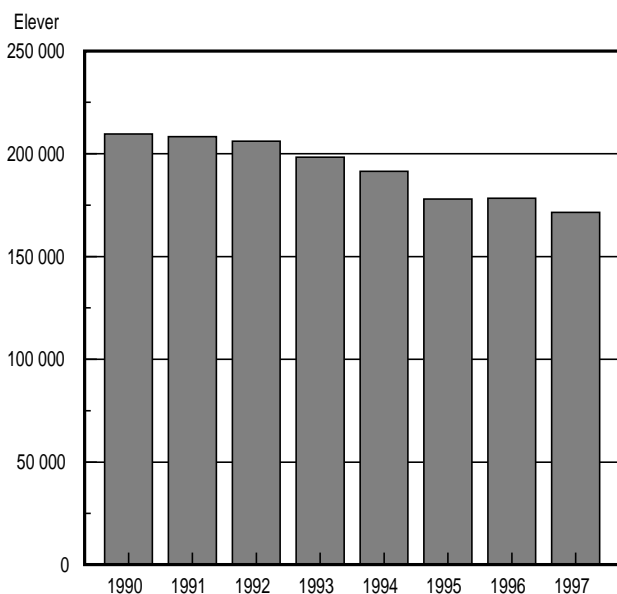
¹ Søkere ved fellesinntaket.
Kilde: LINDA-inntak.

3.3. Elever

Pr. 1. oktober 1997 var det registrert 171 500 elever i videregående opplæring. Det registrerte elevtallet (jf. tabell 3.4) er høyere enn søkertallet (jf. tabell 3.1). Årsaken til dette er at tabell 3.4 inkluderer alle elever, også de som ikke er tatt inn i fellesinntaket. Om lag 7 600 av disse var elever ved private skoler.

Alle elevtall i dette avsnittet, inneholder elever i fylkeskommunale skoler, elever i private skoler og elever i

Figur 3.1. Videregående opplæring. Elever. 1. oktober 1990-1997

Kilde: For perioden 1990-1995 er tallene hentet fra VSI. Tallene for 1996 og 1997 er hentet fra LINDA-inntak.

statlige skoler, samt elever på landslinjer. Deltidselevne er også inkludert og omregnet til heltidselever. Elevtallene er avrundet til nærmeste hele tall.

Kjønnsfordelingen på studieretningene er tradisjonell også etter innføringen av Reform 94. På studieretningen for helse- og sosialfag var ca. 90 prosent av elevene kvinner i 1997, mens det var under 10 prosent kvinner på studieretningene for mekaniske fag og elektrofag.

Studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag er den studieretning med flest elever. I inneværende skoleår går 40 prosent av grunnkurselevne på denne studieretningen.

3.3. Videregående opplæring. Elever, etter kurs-type og studieretning. 1. oktober 1997

Studieretning	I alt	Prosent- andel kvinner	Grunn- kurs	VK I	VK II
I alt	171 487	51	65 401	59 173	46 912
Allmenne, økonomiske og administrative fag	84 053	57	26 636	25 154	32 263
Musikk, dans og drama	4 060	66	1 516	1 344	1 200
Idrettsfag	5 907	39	2 163	1 893	1 851
Helse- og sosialfag ..	18 127	92	7 535	7 503	3 089
Naturbruk	4 299	40	1 425	1 517	1 357
Formgivingsfag	11 168	81	5 226	4 076	1 866
Hotell- og nærings- middelfag	6 285	53	3 386	2 711	188
Byggfag	4 791	2	2 558	2 201	32
Tekniske byggfag	1 901	12	831	792	278
Elektrofag	8 852	3	3 920	3 753	1 179
Mekaniske fag	11 658	6	5 923	4 797	938
Kjemi- og prosessfag	873	36	463	404	6
Trearbeidsfag	1 029	26	516	478	35
Tilrettelagt opplæring	4 301	45	3 304	640	357
Teknisk fagskole	4 182	7	.	1 910	2 272

Kilde: LINDA-inntak.

3.4. Fagopplæring i arbeidslivet

Hovedmodellen for fagopplæringen, dvs. for fag under lov om fagopplæring i arbeidslivet, er slik:

- De to første årene (grunnkurs og videregående kurs I) skjer opplæringen i skole. Den avsluttende opplæringen (videregående kurs II) blir tatt i lærebedrift. Som hovedregel skal opplæringen i bedrift kombineres med ett års verdiskaping. Dette kalles "2+2-modellen".
- Lærebedriften mottar offentlig tilskudd for opplæringsdelen.
- Dersom det ikke kan skaffes nok læreplasser, må fylkeskommunen tilby avsluttende opplæring i skole. De som tar avsluttende opplæring i lærebedrift, og de som fullfører sin yrkesutdanning i skole, gjennomgår den samme fagprøven, og de får det samme fag- eller svennebrevet når prøven er bestått.

Noen få fag avviker fra "2+ 2-modellen" ved at elevene starter opplæring i bedrift etter ett år ("særløp") eller etter tre år i skole ("avviksfag").

Lite skolemotiverte elever kan etter sakkyndig vurdering ta hele opplæringen i bedrift, men kravene til teori og praksis er de samme som for elever som følger hovedmodellen. Personer som er eldre enn 21 år, kan ta hele opplæringen med lærekontrakt i bedrift.

3.4. Videregående opplæring. Lærekontrakter. 1990-1997

	Nye lærekontrakter i perioden 01.01.-31.12.	Løpende lærekontrakter ¹ pr. 31.12.
1990	8 043	20 992
1991	7 961	20 085
1992	9 757	20 957
1993	8 834	18 991
1994	10 664	21 247
1995	9 716	22 657
1996	17 588	25 836
1997	16 045	30 268

¹ En lærekontrakt er løpende fra læretidens start til læretidens slutt. Lærekontrakter er ikke løpende etter læretidens slutt, selv om prøve ikke er avlagt. Kilde: Tallene for 1990-1995 er hentet fra Samarbeid, skole og arbeidsliv (SASA). Tallene for 1996 og 1997 er hentet fra LINDA-fagopplæring.

Antall nye lærekontrakter har variert fra i underkant av 8 000 til i overkant av 10 500 i perioden 1990-1995. Nye lærekontrakter økte kraftig i 1996, som også var det første året reformelevene hadde lærekontrakt. Antallet nye inngåtte lærekontrakter var om lag 65 prosent høyere i 1997 enn i 1995. Totalt antall løpende lærekontrakter har økt betydelig de siste årene fra i underkant av 21 000 i 1990 til over 30 200 i 1997.

I 1997 var det om lag 28 300 personer som avla fag- og svenneprøve. Andelen beståtte fag- og svenneprøver totalt har holdt seg stabilt i 1996 og 1997 på rundt 86 prosent. Tabell 3.7 viser at andelen beståtte fag- og svenneprøver er noe større blant kandidater som har gått opp som privatist (§ 20-ordningen) i forhold til de som har fulgt ordinært løp. Gjennom § 20 i lov om fagopplæring i arbeidslivet gis det anledning til å ta fag-

3.5. Videregående opplæring. Løpende lærekontrakter, etter bostedsfylke. 31. desember 1993-1997

Bostedsfylke	1993	1994	1995	1996	1997
I alt	18 991	21 247	22 657	25 836	30 268
Østfold	757	941	1 022	1 283	1 608
Akershus	1 258	1 482	1 660	1 734	1 969
Oslo	1 918	2 268	2 480	2 571	2 842
Hedmark	448	459	520	779	884
Oppland	842	827	927	986	1 101
Buskerud	883	1 092	1 104	1 200	1 370
Vestfold	998	1 192	1 266	1 378	1 660
Telemark	697	759	891	1 035	1 195
Aust-Agder	489	549	533	809	809
Vest-Agder	903	1 095	1 125	1 197	1 407
Rogaland	2 606	2 393	2 259	2 935	3 955
Hordaland	2 283	2 622	2 711	2 929	3 380
Sogn og Fjordane ...	567	641	674	664	754
Møre og Romsdal ...	1 003	1 198	1 379	1 591	1 772
Sør-Trøndelag	967	1 083	1 277	1 427	1 661
Nord-Trøndelag	535	525	547	747	835
Nordland	959	1 143	1 195	1 302	1 581
Troms	523	564	657	886	1 084
Finnmark	355	414	430	383	401

Kilde: Tallene for 1993-1995 er hentet fra SASA. Tallene for 1996 og 1997 er hentet fra LINDA-fagopplæring.

Om statistikken

Dersom en person avlegger flere prøver i perioden, er alle forsøk talt med i statistikken.

prøve eller svenneprøve som privatist uten læretid i bedrift. Dette krever en allsidig praksis som er minst 25 prosent lengre enn den fastsatte læretiden i faget.

3.5. Elever og lærlinger - omfang

Med hjemmel i lov om videregående opplæring § 4 om fylkeskommunens ansvar for utbygging av den videregående opplæringen har KUF fastsatt forskrift om minimumskrav for omfang og om overgangsbestemmelser for perioden 1994-1998. Fylkeskommunen er pålagt å

3.6. Videregående opplæring. Fag- og svenneprøve, etter type og bestått. 1996 og 1997. Absolutte tall og prosent

	Fag- og svenneprøver				Prosent bestått			
	I alt	Lærlinger	§20	Elever ¹	I alt	Lærlinger	§20	Elever ¹
1996 ²	19 399	8 521	9 193	1 133	85	86	89	80
1997	28 330	9 211	16 817	2 302	86	87	89	61

¹ Elever som har avlagt fag- og svenneprøve etter fullført opplæring i skole. ² I fordelingen mellom lærlinger, §20 og elever er kun 18 fylker inkludert. Detaljerte data mangler for Aust-Agder. I 1996 ble et avlagt totalt 492 fag-/svenneprøver i Aust-Agder.

Om statistikken

Følgende elever og lærlinger skal inkluderes i fylkeskommunens omfangsberegninger:

- Elever og lærlinger som mottar fylkeskommunalt finansiert opplæring i henhold til lov om videregående opplæring.
- Elever og lærlinger som mottar fylkeskommunalt finansiert videregående opplæring spesielt organisert for voksne i henhold til voksenopplæringsloven §§ 4, nr. 2 og 8.
- Elever på kurs ved teknisk fagskole.
- Elever innen videregående opplæring på norske godkjente skoler i utlandet.
- Deltakere på fylkeskommunalt finansiert § 20-kurs med opplæringsplan og læreplan godkjent av KUF
- Elever ved statlige videregående skoler og godkjente kurs ved private videregående skoler.

Deltaker i lærlingskole (gammel ordning) kan medregnes som elev dersom vedkommende ikke allerede inngår i omfanget som lærling. Det vil si at alle lærlinger i lærlingskole som ikke utløser fylkeskommunale tilskudd, og eventuelle deltakere uten lærlingkontrakt, skal regnes med i omfanget. En person kan bare regnes med i omfanget enten som lærling eller elev ved lærlingskole. Elever i lærlingskole skal omregnes til helkurselever.

gi videregående opplæring til et antall elever og lærlinger som tilsvarer 375 prosent av et gjennomsnittlig avgangskull fra grunnskolen (gjennomsnittet av de tre siste avgangskullene).

I skoleåret 1993/94 var omfanget av elever og lærlinger for landet som helhet 391 prosent. Fylkeskommunene reduserte omfanget til 377 prosent i skoleåret 1994/95 og ytterligere til 366 prosent i skoleåret 1995/96. For skoleåret 1996/97 økte omfanget til 369 prosent, mens det for skoleåret 1997/98 er redusert til 357 prosent.

3.7. Videregående opplæring. Omfang av elever og lærlinger, etter bostedsfylke. 1. oktober 1993-1997. Prosent av et årskull

Bostedsfylke	1993	1994	1995	1996	1997
Hele landet	391	377	366	369	357
Østfold	397	388	365	358	351
Akershus	379	364	351	357	349
Oslo	392	376	377	354	377
Hedmark	425	399	379	358	353
Oppland	420	393	389	373	361
Buskerud	395	370	360	356	356
Vestfold	390	367	359	374	366
Telemark	404	393	388	377	365
Aust-Agder	369	368	364	363	336
Vest-Agder	343	344	345	379	359
Rogaland	354	359	356	389	353
Hordaland	388	382	366	383	358
Sogn og Fjordane	359	352	351	351	332
Møre og Romsdal	384	380	371	381	366
Sør-Trøndelag	430	403	374	361	357
Nord-Trøndelag	416	402	390	382	365
Nordland	390	375	361	376	349
Troms	408	386	373	361	357
Finmark	414	388	377	355	371

Kilde: LINDA-inntak.

3.6. Oppfølgingstjenesten

Under Reform 94 har fylkeskommunene en lovfestet plikt til å ha en oppfølgingstjeneste for ungdom mellom 16 og 19 år, som ikke har søkt eller tatt imot en opplæringsplass, eller som avbryter utdanningen i løpet av skoleåret, og ikke er i fast arbeid. Oppfølgingstjenesten koordinerer tiltak for å få disse ungdommene inn i en meningsfull opplæring eller i arbeid.

Tall fra de fylkeskommunale oppfølgingstjenester viser pr. 1. januar 1998 at om lag 96 prosent av ungdommer med rett til videregående opplæring er i utdanning eller arbeid. Over halvparten av de elevene som ikke er i arbeid eller utdanning, er fremdeles under aktiv oppfølging. Gruppen som oppfølgingstjenesten *ikke* har lyktes å få kontakt med, utgjør 0,4 prosent av de tre årskullene med ungdommer som har rett til videregående opplæring.

Oppfølgingstjenesten har i skoleåret 1997/98 registrert at 7 prosent av ungdommene med rett til videregående opplæring har hatt behov for hjelp og oppfølging. Om lag 4 prosent har i løpet av skoleåret tatt imot tilbud om opplæring eller arbeid. De resterende 3 prosent er enten fremdeles under oppfølging eller har takket nei til oppfølging.

Tallene fra oppfølgingstjenestens rapporter i perioden 1995-1997 viser at de som er registrert av oppfølgingstjenesten og som har behov for oppfølging, har holdt seg stabilt på mellom 6 og 7 prosent av ungdommene med rett til videregående opplæring.

Tallet på ungdommer med rett til videregående opplæring som har sluttet i løpet av skoleåret 1997/98 er om lag 3 800, eller 2,3 prosent. Dette tallet har også holdt seg stabilt sammenlignet med tidligere års rapporter.

Om statistikken

Rapportene som KUF har mottatt fra fylkeskommunene for første halvdel av skoleåret 1997/98 skiller ikke på mer en tre årskull med rettighetshavere. Ungdommer som bruker av sitt fjerde år av retten, og følgelig tilhører et annet årskull, er registrert som tredjeårs rettighetshaver. Konsekvensen av dette er at antallet tredjeårs rettighetshavere, som er registrert i oppfølgingstjenesten blir noe høyere, fordi det i disse tallene er inkludert fjerdeårs rettighetshavere.

3.7. Private videregående skoler

I henhold til § 39 i lov om videregående opplæring, kreves det godkjenning fra KUF for å kunne drive en privat videregående skole. Det kan likevel finnes skoler som ikke er godkjent av KUF, men disse skolene kan ikke skrive ut vitnemål etter lov om videregående opplæring.

Regler om tilskudd til private skoler finnes i lov om tilskudd til private grunnskoler og private skoler som gir videregående opplæring. For å få rett til tilskudd etter denne loven kreves det godkjenning fra KUF. Etter reglene i privatskoleloven § 3 a-e kan det gis statsstøtte til drift av private grunnskoler og private videregående skoler som:

- er stiftet av religiøse og/eller etniske grunner (§ 3 a)
- representerer et faglig-pedagogisk alternativ (§ 3 b)
- gir undervisning av norske barn og norsk ungdom i utlandet (§ 3 c)
- opprettes for å fylle et kvantitativt behov for undervisning (§ 3 d)
- gir videregående yrkesrettet undervisning som ikke gis i videregående offentlige skoler (§ 3 e).

Om statistikken

Tallene omfatter private videregående skoler som gir opplæring etter lov om videregående opplæring (tilskudsregel 4 i privatskoleloven). Tallene i tabell 3.9 er ikke direkte sammenlignbare over tid da tallene for 1989/90 ikke omfatter private landbruksskoler.

3.8. Private videregående skoler. Antall skoler og elever. 1989/90-1997/98. Gjennomsnittstall¹

	Skoler	Elever
1989/90 ²	38	6 054
1995/96	51	7 426
1996/97	51	7 114
1997/98*	51	7 228

¹ Tallene er gjennomsnitt av to årlige tellinger. ² Inkluderer ikke private landbruksskoler.

Kilde: KUFs budsjettproposisjon.

3.9. Tilskudd til private videregående skoler. 1995-1997. 1 000 kr

	Tilskudd
1995	262 621
1996	308 109
1997	302 920

Den relativt store økningen i tilskuddene fra 1995 til 1996 skyldes blant annet en generell økning av tilskuddssatsene.

3.8. Statlige tilskudd til videregående opplæring

Fra og med 1994 er det statlige tilskuddet til videregående opplæring i fylkeskommunene lagt inn i rammetilskuddet på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Statlige bevilgninger til videregående opplæring som ikke omfattes av rammetilskuddet, bevilges over KUFs budsjett.

3.10. Statsregnskap. Øremerkede tilskudd til videregående opplæring. 1994-1997. 1 000 kr

	1994	1995	1996	1997
Landslinjer (tidligere særlig kostbare kurstilbud)	95 644	53 320	97 587	131 814
Opplæring innenfor kriminalomsorgen	71 210	72 704	72 904	76 704
Ekstra språkopplæring for fremmedspråklige og samiske elever og lærlinger. Utstyr og tilpasning av lokaler ved fylkeskommunal videregående opplæring	42 306	34 005	35 421	35 307
Statlige skoler med undervisning på videregående nivå, herunder statens samiske videregående skoler	166 060	154 637	154 637	131 447
Læringer og lærebedrifter ..	111 004	139 232	142 517	130 287
Statlige skoler i landbruksfag og naturbruk	284 944	227 649	243 690	425 130
Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	80 988	65 357	61 919	46 461
Andre formål i videregående opplæring ¹	85 141	89 528	96 818	81 442
	159 040	99 457	138 067	133 295

¹ Inkluderer internasjonale utdanningsprogrammer og Røde Kors Nordisk United World College.

4. Universiteter og høyskoler

4.1. Innledning

Dette kapitlet gir en oversikt over aktiviteten innen høyere utdanning i Norge, med hovedvekt på budsjettåret 1997 og studieåret 1997/98. Det inneholder også informasjon om utviklingen på 1990-tallet. Kapitlet omfatter informasjon om studenttall (opptak, registrerte studenter og kandidater), økonomi (regnskap og budsjett) og ansatte.

Om statistikken

Høyere utdanning omfatter universitets- og høyskoleutdanning. Den bygger normalt på eksamen fra treårig videregående opplæring. Bortsett fra enkelte private høyskoler blir alle utdanningsinstitusjoner drevet av staten, men institusjonene har stort faglig og forvaltningsmessig selvstyre.

Statistikken omfatter kun institusjoner organisert under KUF og private høyskoler som mottar støtte over KUFs budsjett. Statistikken baserer seg på summariske oppgaver fra de enkelte institusjonene til Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Norges landbrukshøyskole og Norges veterinærhøyskole er ikke med i tallmaterialet i perioden før 1997, da de var organisert under Landbruksdepartementet. Fra 1. januar 1997 er institusjonene organisert under KUF. Tallene inkluderer derimot blant annet ikke militære høyskoler og Politihøyskolen. Dette er de viktigste årsakene til avvikene fra SSBs offisielle statistikk for universiteter og høyskoler.

4.2. Søknads- og opptakstall

Ulike prinsipper har vært styrende for dimensjoneringen av høyere utdanning i Norge. Det har imidlertid vært et overordnet mål å gi tilbud til flest mulig utdanningsøkende, både for å møte den individuelle etter-

spørsel og for å dekke arbeidslivets behov for personer med høyere utdanning. I en periode med høy arbeidsledighet har det også vært satset på utdanning som et meningsfylt alternativ til ledighet. Argumentet har vært at høyere utdanning gir et godt grunnlag for å klare omstilling og skifte av yrke og at kunnskaper gir gode forutsetninger både for allsidig personlig utvikling og for entreprenørskap og industriell nyskaping.

Opptaksrutinene er endret vesentlig fra og med 1995. Dette året oppgav søkerne til statlige høyskoler og enkelte private høyskoler inntil 15 prioriterte studieønsker på ett søknadsskjema, mens systemet fra og med 1996 også omfatter universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Søknadene vurderes ved lærestedene, men hver søker får bare ett tilbud om studieplass. Dermed sikrer en at studiekapasiteten blir best mulig utnyttet.

Når det gjelder opptaket til statlige høyskoler, må man søke på nytt hver gang man starter på en grunnutdanning eller årsenhet, slik at opptakstallene inkluderer både førstegangsregistrerte studenter og studenter som har vært registrert tidligere.

Etter en sterk vekst på 1980-tallet og gjennom første halvdel av 1990-tallet har søkningen til høyere utdanning blitt redusert med over 15 000 søkere fra 1994 til 1997. Dette antas å skyldes en kombinasjon av redusert størrelse på årskullet av 19-åringene og av bedringen på arbeidsmarkedet de seneste årene.

Opptakskapasiteten innen høyere utdanning i Norge er høy når en sammenligner med andre land. Det er likevel mangel på fagutdannet personell innenfor ulike fagområder. Uttalte behov fra arbeidslivet har derfor vært utslagsgivende for tildeling av nye studieplasser de senere årene, og utdanninger i helse- og sosialfag, og allmenn- og førskolelærerutdanning har i stor grad vært prioritert. Også IT-utdanninger er høyt prioritert.

4.1. Universiteter og høyskoler. Søknader og søkere. 1992-1997

	Antall søknader	Antall søkere	Søknader pr. søker	Antall kvalifiserte søkere	Antall søkere uten tilbud	Antall søkere 19-24 år	Søkere 19-24 år i prosent av alle søkere
1992	658 285	96 094	6,85	85 598	23 223	69 117	71,9
1993	828 354	106 925	7,75	94 538	25 054	76 282	71,3
1994	944 329	109 054	8,66	97 116	25 514	78 218	71,7
1995	755 577	101 255	7,46	83 884	14 841	74 284	73,4
1996	627 040	101 288	6,20	82 294	8 494	75 380	74,4
1997	535 536	93 172	5,75	75 656	5 272	67 190	72,1

Kilde: Samordnet opptak (SO).

4.2. Universiteter og høyskoler. Opptak av studenter, etter institusjonstype. 1994-1997

Institusjonstype	1994	1995	1996	1997
Universiteter	20 403	25 272	25 902	25 317
Vitenskapelige høyskoler ..	1 467	1 201	2 027	2 308
Kunsthøgskoler	198	253	243	269
Statlige høyskoler ¹	39 360	39 034	38 208	37 417
Private høyskoler	9 238	10 269	10 956	...

¹Forkurs ikke inkludert.
Kilde: DBH.

I perioden 1992 til 1997 har det totale opptakstallet økt for flertallet av de utvalgte utdanningene. Unntakene er faglærer-, ingeniør- og sivilingeniørutdanningene. Disse utdanningene har imidlertid hatt et høyere opptakstall i midten av perioden. Den største nedgangen er i faglærerutdanning hvor det har vært en reduksjon i opptakstallet på 28 prosent. Den største økningen i opptakstallene er innenfor to- og treårig høyskoleutdanninger i informasjonsteknologi med en økning på 97 prosent, etterfulgt av førskolelærerutdanning med 71 prosent, farmasi med 61 prosent, psykologi med 49 prosent og medisin med 43 prosent.

4.3. Universiteter og høyskoler. Utviklingen i opptakstall for utvalgte utdanninger fra 1992 til 1997

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Endring i prosent 1992 til 1997
Allmenn-							
lærer	2 335	2 353	2 537	2 697	2 800	3 000	28
Førskolelærer	1 891	2 310	2 248	2 710	3 045	3 240	71
Faglærer	691	777	666	720	479	494	-28
Praktisk-pedagogisk ut-							
danning	1 458	2 035	1 579	1 398	1 577	1 598	10
Sykepleier	3 125	3 194	3 346	3 491	3 421	3 741	20
Barneverns-							
pedagog	620	547	640	659	661	697	12
Sosionom	622	622	708	770	831	847	36
Vernepleier ..	587	512	523	572	635	643	10
Fysioterapeut	254	262	271	307	306	310	22
Medisin	346	417	421	404	490	497	43
Odontologi ..	109	111	110	111	114	114	5
Farmasi	49	55	77	82	84	79	61
Psykologi	144	144	157	208	220	215	49
Ingeniør ^{1,2} ...	3 397	3 421	3 391	2 937	3 011	3 237	-5
Sivilingeniør ²	1 807	1 895	1 912	1 881	1 800	1 758	-3
To- og treårig							
IT-utdanning ³	615	574	608	803	930	1 209	97
IT-utd. høyere							
grad	165	165	166	201	159	208	26

¹ Ingeniørutdanning omfatter statlige høyskoler og fra og med 1995 Den Polytekniske Høyskolen. ² Tallene for ingeniør- og sivilingeniørutdanning inkluderer også datautdanning. ³ To- og treårige IT-utdanninger omfatter statlige høyskoler og fra og med 1995 toårig utdanning ved Den Polytekniske Høyskolen.
Kilde: KUF.

4.3. Registrerte studenter

Siden slutten av 1980-årene har antall studenter i høyere utdanning i Norge økt vesentlig. På grunn av ulike definisjoner og derav brudd i tidsserien er et nøyaktig anslag på økningen vanskelig å beregne.

I tillegg til studentene i den norske universitets- og høyskolesektoren studerer et stort antall nordmenn i utlandet. Foreløpige tall for studieåret 1997/98 viser at norske studenter i utlandet som har søkt om støtte i Statens lånekasse for utdanning har økt med om lag 57 prosent siden studieåret 1990/91. Mens antall studenter i USA/Canada har gått ned med 8 prosent har studenter i Europa i samme perioden økt med nesten 85 prosent.

Studenttallene ved norske universiteter og høyskoler omfatter et betydelig antall utenlandske studenter, som

Om statistikken

Uttevkslingsstudenter omfatter både utenlandske studenter som studerer ved institusjonen og norske studenter tilknyttet institusjonen som studerer i utlandet på grunnlag av utvekslingsavtaler med utdanningsinstitusjoner i andre land. Utenlandske studenter viser studenter ved universitet og vitenskapelige høyskoler i Norge som har utenlandsk statsborgerskap.

4.4. Universiteter og høyskoler. Registrerte studenter, etter institusjonstype. 1988-1997¹

Institusjonstype	1988	1990	1993	1994	1995	1996	1997
I alt	101 381	123 830	158 111	157 930	163 360	166 221	166 065
Universiteter ²	43 908	59 659	73 856	70 669	74 298	75 889	75 444
Vitenskapelige høyskoler ³	2 813	2 866	3 751	3 725	4 202	4 371	6 913
Kunsthøgskoler	802	796	906	881	878	713	762
Statlige høyskoler	41 715	48 479	65 659	68 336	70 402	71 316	71 518
Private høyskoler	12 143	12 030	13 939	14 319	13 580	13 932	11 428 ⁴

¹ Tabellen inkluderer ikke eksternt finansierte studenter. ² Fra og med 1994 er studenter uten studierett ikke med i tallene for universitetene. For årene 1994, 1995, 1996 og 1997 var disse tallene henholdsvis 5 187, 4 445, 4 747 og 3 022. ³ Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole er kun inkludert i tallene for 1997. For disse institusjonene var antall registrerte studenter i 1996 henholdsvis 2 628 og 399. ⁴ Studenttallet det gis støtte for.
Kilde: DBH.

4.5. Universiteter og høyskoler. Norske studenter i utlandet som søker om støtte i Statens lånekasse for utdanning, etter studieland (landgruppe). 1990-1997

Landgruppe	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997*
I alt	7 884	8 023	8 261	8 348	8 688	9 588	11 392	12 353
Europa	5 016	5 112	5 383	5 601	5 999	7 042	8 513	9 261
USA/Canada	2 343	2 427	2 412	2 283	2 126	2 099	2 137	2 160
Andre land	11	12	24	53	95	168	396	671

Kilde: Statens lånekasse for utdanning.

4.6. Universiteter og høyskoler. Utvekslingsstudenter, etter institusjonstype. Høstsemesteret 1996

Institusjonstype	I Norge			I utlandet		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	1 076	434	642	1 123	402	721
Universiteter	485	206	279	445	136	309
Vitenskapelige høyskoler ¹	112	58	54	182	96	86
Statlige høyskoler	479	170	309	496	170	326

¹ Inkludert Norges veterinærhøgskole og Norges landbrukshøgskole.

Kilde: DBH.

4.7. Universiteter og høyskoler. Studenter i Norge med utenlandsk statsborgerskap, etter kjønn og institusjonstype. Høstsemesteret 1996

Institusjonstype	I alt	Menn	Kvinner
I alt	4 831	2 639	2 192
Universiteter	4 637	2 504	2 133
Vitenskapelige høyskoler	232	130	102
Statlige høyskoler

Kilde: DBH.

er kommet til Norge blant annet gjennom utvekslingsprogrammer (Erasmus/Sokrates og Nordplus) og kvoteordninger. Høstsemesteret 1996 var det registrert i underkant av 1 100 utvekslingsstudenter i Norge, mens det i samme periode var 50 flere norske utvekslingsstudenter i utlandet. Ved de norske universitetene og vitenskapelige høyskolene var det i samme periode registrert i alt 4 800 utenlandske studenter.

4.4. Uteksaminerte kandidater

Studenttallsekspløsjonen har gitt seg utslag i økt antall kandidater på hovedfag, profesjonsstudier og doktor-

4.8. Universiteter. Hovedfagseksamener, etter universitet. 1990-1997

Eksamen og universitet	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Hovedfagseksamener i alt	865	1 055	1 274	1 550	1 698	2 052	2 294	2 446
Universitetet i Oslo	425	532	627	795	825	930	1 034	1 125
Universitetet i Bergen	274	313	363	451	484	625	658	680
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	115	129	156	198	270	340	410	433
Universitetet i Tromsø	51	81	128	106	119	157	192	208
Profesjonseksamener i alt	1 998	2 247	2 507	2 435	2 655	2 822	2 997	2 839
Universitetet i Oslo	676	841	853	937	952	1 012	1 089	1 085
Universitetet i Bergen	208	204	229	229	271	333	327	336
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1 046	1 098	1 302	1 164	1 285	1 283	1 373	1 266
Universitetet i Tromsø	68	104	123	105	147	194	208	152

Kilde: DBH.

4.9. Universiteter og vitenskapelige høyskoler. Doktorgrader, etter institusjon. 1990-1997

Institusjon	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
I alt	358	368	400	448	504	560	566	630
Universitetet i Oslo	124	139	162	153	155	192	218	242
Universitetet i Bergen	75	76	78	91	113	135	112	115
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	127	114	119	174	181	174	175	183
Universitetet i Tromsø	16	32	29	20	42	45	45	39
Norges handelshøgskole	14	6	10	8	10	12	13	8
Norges landbruks- og veterinærhøgskole	30
Norges veterinærhøgskole	9
Norges idrettshøgskole	2	1	2	2	2	1	1	4
Arkitektthøgskolen i Oslo	0	0	0	0	1	1	2	0

Kilde: Doktorgradsregisteret (1990-1994) og Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU).

gradsnivå ved universitetene i perioden 1990-1997. Det største antall hovedfags- og doktorgradskandidater uteksamineres fra Universitetet i Oslo, mens det største antall kandidater med profesjonseksamen uteksamineres fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, hvor det årlig uteksamineres ca. 1 250 sivilingeniører og sivilarkitekter. Antallet tildelte doktorgrader pr. år har økt betydelig siden 1990.

Ved de statlige høyskolene uteksamineres stadig flere kandidater innenfor prioriterte utdanninger som lærer-, sykepleier-, vernepleier- og IT-utdanning. Også for førskolelærer-, barnevernspedagog- og sosionomutdanningene har det vært en betydelig økning gjennom 1990-tallet.

4.5. Videreutdanning og etterutdanning

4.5.1. Videreutdanning

Om statistikken

Med videreutdanning menes eksamensrettede studieprogram/-fag som har som intensjon å gi formell kompetanse og vekttallsuttelling i grad. Målgruppen er personer som har fullført en grunnutdanning tidligere. Et videreutdanningstilbud vil ofte være en spesialisering/påbygning av en grunnutdanning.

4.10. Universiteter og høyskoler. Videreutdanning, etter institusjonstype. 1996

Institusjonstype	I alt	Menn	Kvinner
I alt	11 511	4 963	6 548
Universiteter ¹	2 056	827	1 229
Vitenskapelige høyskoler ¹	964	680	284
Statlige høyskoler ²	8 491	3 456	5 035

¹ Omfatter antall studenter. ² Antall deltakere omregnet til heltidsekvivalenter. Tallene omfatter i stor grad det som tradisjonelt benevnes videreutdanning ved lærerutdanningene; årsheter, halvårsheter etc.
Kilde: DBH.

4.5.2. Etterutdanning

Om statistikken

Med etterutdanning menes kortere kurs som ikke gir formell kompetanse, men som sikter mot fornyelse og ajourføring av en førstegangsutdanning. Målgruppen er personer som tidligere har fullført en grunnutdanning.

4.11. Universiteter og høyskoler. Etterutdanning, etter institusjonstype. 1996

Institusjonstype	Antall deltakere
I alt	74 059
Universiteter	10 907
Vitenskapelige høyskoler	1 994
Statlige høyskoler	61 158

Kilde: DBH.

4.6. Private institusjoner

I lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler er det fastsatt vilkår som må være oppfylt for at private høyskoler skal kunne få tildelt eksamensrett og eventuelt statstilskudd. For tildeling av statstilskudd fastsetter loven, i tillegg til kravet om eksamensrett, blant annet følgende spesielle vilkår. Høyskolen må enten:

- være opprettet av religiøse og/eller etniske grunner,
- være opprettet som et faglig-pedagogisk alternativ, eller
- utfylle det offentlige utdanningstilbud på felt der det er et udekket behov.

4.12. Private universiteter og høyskoler. Studenttall for tilskudd, etter utdanningstype. 1993-1998

	Utdanningstype			
	I alt	Helsefag	Teologisk/ pedagogisk	Økonomisk/ data/ingeniør
1993	13 278	1 648	1 834	9 796
1994	12 903	1 738	2 059	9 106
1995	12 213	1 745	2 177	8 291
1996	11 770	1 835	2 354	7 581
1997	11 415	1 835	2 347	7 233
1998	11 870	1 840	2 545	7 485

Kilde: St.prp. nr. 1.

4.13. Universiteter og høyskoler. Tilskudd til private institusjoner, etter utdanningstype. 1996-1998. 1 000 kr¹

	Utdanningstype			
	I alt	Helsefag	Teologisk/ pedagogisk	Økonomisk/ data/ingeniør
1996	274 096	86 814	95 801	91 481
1997	293 771	90 494	104 148	99 129
1998	312 154	89 003	115 095	103 180

¹ Sum tilskudd kap. 0282 i statsbudsjettet. I tillegg får en del private høyskoler studentbasert støtte over kap. 0274 og kap. 0281.

4.14. Universiteter og høyskoler. Bevilgninger etter kapittel. 1998. 1 000 kr

Kapittelnavn	I alt	Av dette drift ¹
Universitetet i Oslo	2 325 890	1 804 504
Universitetet i Bergen	1 307 027	1 003 211
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1 671 473	1 343 793
Universitetet i Tromsø	759 896	616 281
Norges handelshøyskole	152 411	129 007
Arkitektthøyskolen i Oslo	39 079	35 692
Norges idrettshøyskole	75 325	67 208
Norges musikkhøyskole	80 942	78 026
Statlige kunsthøyskoler	119 249	113 972
Statlige høyskoler	4 837 898	4 484 359
Norges landbrukshøyskole	423 366	304 162
Norges veterinærhøyskole	170 436	132 837
Fellesutgifter for universiteter og høyskoler	608 825	489 841
Tilskudd til privat høyskoleutdanning	312 154	.

¹ Post 01 Driftsutgifter.

Kilde: Statsbudsjettet medregnet folketrygden for 1998.

4.15. Universiteter og høyskoler. Stipend og lån fra Statens lånekasse for utdanning. 1988-1997

Støttmottakere, lån og stipend	1988	1990	1993	1994	1995	1996	1997*
Totalt antall støttmottakere	164 187	192 751	224 333	229 898	231 142	228 384	227 627
Antall lånemottakere	117 875	136 703	159 027	159 148	159 922	158 619	157 968
Antall stipendmottakere	114 654	173 107	199 314	206 984	208 901	207 145	206 991
				Mill. kr			
Lån	3 811	5 075	6 572	6 221	6 228	6 183	6 274
Stipend	1 228	1 653	2 505	3 272	3 570	3 856	4 165

Kilde: Statens lånekasse for utdanning.

Når det gjelder sistnevnte vilkår for statstilskudd, må disse tilbudene være tilpasset de samlede offentlige planene for høyere utdanning i regionen.

I tillegg vil også budsjetttrammene være avgjørende for om nye høyskoler/studier kan ytes tilskudd.

4.7. Ressursbruk innen høyere utdanning

Av den totale offentlige bevilgningen til universitets- og høyskolesektoren i 1998, gikk 46 prosent til universitetene, 38 prosent til de statlige høyskolene og kunsthøyskolene, 7 prosent til de vitenskapelige høyskolene, og 2 prosent til de private høyskolene. Nærmere 5 prosent gikk til fellestiltak. Som det framgår av tabellen under, går en svært stor del av bevilgningene på alle budsjettkapitler til løpende drift av institusjonene (post 01 Driftsutgifter).

Statens lånekasse for utdanning administrerer de stipend- og låneordninger som er opprettet med hjemmel i lov om utdanningsstøtte til elever og studenter. Foreløpige tall for skoleåret 1997/98 viser at antall støttmottakere var 39 prosent høyere enn i 1988/89. Antall stipendmottakere har økte med 81 prosent og antall lånemottakere med 34 prosent. I alt 90 prosent av alle støttmottakere i skoleåret 1997/98 fikk støtte i form av stipend, mens 69 prosent fikk støtte i form av lån. Tilsvarende andeler for 1988/89 var 70 og 72 prosent.

5. Voksenopplæring

5.1. Innledning

Lov om voksenopplæring angir hovedprinsippene for ansvar, organisering og finansiering av opplæringen. Det er gitt konkrete bestemmelser om opplæring på bestemte nivåer i lovene om grunnskolen, videregående opplæring, fagopplæring og høyere utdanning og om hvem som defineres som voksne.

Om statistikken

Norsk voksenopplæring er sammensatt og mangfoldig. Det er i liten grad etablert egne offentlige institusjoner for voksenopplæring. Ansvaret er dels lagt til de offentlige utdanningsinstitusjonene (grunnskoler, videregående skoler, høyskoler og universiteter) og dels til frittstående/private institusjoner og organisasjoner (studieforbund, folkehøgskoler og fjernundervisningsinstitusjoner). Arbeidslivet er en betydelig aktør i voksenopplæringen, både i samarbeid med ulike utdanningsinstitusjoner og ved interne tiltak i virksomhetene. Det foreligger ikke statistikk for den samlede opplæringsinnsatsen i arbeidslivets egen regi.

5.2. Omfang

Oversikten viser deltakere i ulike voksenopplæringstiltak. Disse tallene tar ikke hensyn til opplæringens lengde, som i dette oppsettet vil spenne fra årskurs til kortere kurs.

5.3. Grunnskoleopplæring for voksne

Om statistikken

Opplæringen omfatter eksamensrettet grunnskoleopplæring samt spesialundervisning for voksne på grunnskolens område. Grunnskoleundervisning og spesialundervisning for voksne er for elever over 16 år. Når det gjelder rett til spesialundervisning på grunnskolens område, har fylkeskommunen ansvar for undervisningen for elever mellom 16 og 20 år, mens kommunen har ansvaret for dem over 20 år med rett til spesialundervisning.

5.3.1. Eksamensrettet grunnskoleopplæring

Eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne er organisert i egne kurs. Opplæringen dekker vanligvis 9. og 10. klassetrinn men bygger i stor utstrekning på den enkelte elevs forutsetninger. Det er utarbeidet egne læreplaner for norske og for fremmedspråklige voksne som bygger på grunnskolens læreplaner, men planene er tilpasset voksne når det gjelder stoffvalg, og de vektlegger voksenpedagogiske prinsipper. På dette grunnlaget er det også utviklet egne prøver for voksne til grunnskoleeksamen. Grunnskoleeksamen for voksne omfatter fem fag: Norsk, matematikk, engelsk (skriftlig) og to av de tre muntlige fagene samfunnsfag, kristendom med livssynsfag og naturfag. Gjennomført opplæring gir samme kompetanse og samme rettigheter som den ordinære grunnskoleopplæringen. Med utgangspunkt i nytt læreplanverk for grunnskolen (L97 og L97 samisk) utarbeides det nå veiledninger for de fag som inngår i grunnskoleopplæring for voksne,

5.1. Voksenopplæring, etter tema/arrangør, omfang og deltakere. 1997

Tema/arrangør	Omfang	Deltakere
Studieforbundene	64 357 kurs med et snitt på 30 timer pr. kurs ¹	711 351
Folkehøgskolene	Hovedkurs 16,5 og 33 uker. Kortkurs 3 dager - 16,5 uker ²	29 474
Fjernundervisningsinstitusjonene	82 650 påmeldinger ³	52 207
Opplæring for fremmedspråklige	556 776 undervisningstimer ⁴	22 040
Arbeidsmarkedsopplæring	2 645 kurs ⁵	39 787
Grunnskoleopplæring for voksne i kommunalt regi ⁶	106 927 lærertimer ⁷	1 426
Spesialundervisning på grunnskolens område ⁶	553 729 lærertimer ⁷	5 287
Videregående opplæring for voksne i fylkeskommunalt regi	21 827 elever i ordinære klasser. Pluss 9 788 deltids elever ⁸	31 615
Etter- og videreutdanning ved universiteter og høyskoler	Etterutdanning: 74 059 deltakere. Videreutdanning: 11 511 deltakere ⁹	85 570

¹ Kilde: SSB. ² Kilde: KUFs informasjonssystem for folkehøgskoler (DIFF). ³ Kilde: Statistikk for frittstående fjernundervisningsinstitusjoner (FRES). ⁴ Kilde: Statistikk for norskopplæring for voksne innvandrere (FRES). ⁵ Kilde: Arbeidsdirektoratet. ⁶ Tall for skoleåret 1996/97. ⁷ Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Tall for høsten 1997. ⁸ Kilde: Videregående skoles informasjonssystem (VSI). Tall for 1996. ⁹ Kilde: Database for høyere utdanning (DBH).

5.2. Voksenopplæring. Eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne, etter kjønn og alder. 1997¹

	Under 21 år	21 år og over	Innvandrere/flyktninger	
			Under 21 år	21 år og over
I alt	29	589	168	640
Kvinner	20	364	90	431
Menn	9	225	78	209

¹ Statens utdanningskontorer har påpekt at det er visse usikkerheter knyttet til rapporteringen.

Kilde: GSI.

inkludert tegnspråk som 1. språk og samisk. L97 skal tas i bruk fra skoleåret 1999/2000 for voksne og vil da erstatte de egne læreplanene. Opplæringen skal tilpasses og legges til rette etter egne regler.

5.3.2. Spesialundervisning på grunnskolen område for voksne

Retten til spesialundervisning på grunnskolen område for voksne er hjemlet i voksenopplæringsloven § 5, annet ledd. Retten til spesialundervisning bygger på en sakkyndig vurdering av et særskilt behov for slik opplæring, og den er avgrenset til personer som ikke har fullført grunnskolen og til personer som på grunn av sykdom eller skade trenger fornyet opplæring.

Opplæringen skal være av grunnleggende karakter, og den skal kvalitetsmessig være likeverdig med den som gis etter grunnskoleloven. Opplæringen skal ha som utgangspunkt at den voksne skal gis muligheter til bedret livskvalitet, til å bli mer selvhjulpne og til å kunne mestre grunnleggende ferdigheter.

5.3. Voksenopplæring. Spesialundervisning på grunnskolen område, etter kjønn og alder. 1997¹

	Under 21 år	21 år og over
I alt	70	5 217
Kvinner	36	2 879
Menn	34	2 338

¹ Statens utdanningskontorer har påpekt at det er visse usikkerheter knyttet til rapporteringen.

Kilde: GSI.

5.4. Videregående opplæring for voksne

Formålet er å gi voksne muligheter til å skaffe seg kompetanse tilsvarende videregående nivå i allmenn og yrkesrettet videregående opplæring.

5.4.1. Ordinær opplæring

Videregående opplæring for voksne arrangeres ved de ordinære videregående skolene. Det finnes noen få fylkeskommunale og ett statlig voksenopplæringsssenter, Statens ressurs- og voksenopplæringsssenter. I tillegg tilbyr studieforbundene og fjernundervisningsinstitusjonene kurs på videregående skoles nivå. Deltakerne på tilbud i regi av studieforbund og fjernundervisningsinstitusjoner vil normalt avlegge eksamen som privatister.

Tabell 5.4 viser antall elever fordelt på grunnkurs, VK I og VK II og andelen voksne elever de tre årene som har gått etter at Reform 94 ble satt i verk.

Om statistikken

Tabellen omfatter voksne i tilbud som innrapporteres i henhold til omfangsbestemmelsene. Det foreligger ikke tall for andelen voksne som får tilbud i kurs organisert spesielt for voksne. Som voksne regnes elever over rettighetsalderen, dvs. over 20 år.

5.4.2. Fagopplæring i arbeidslivet

Voksne som ønsker fagbrev etter lov om fagopplæring i arbeidslivet, kan benytte seg av følgende ordninger:

- Voksne over 21 år kan tas inn som lærlinger med full praktisk opplæring i bedrift.
- Voksne med 25 prosent lengre allsidig praksis enn fastsatt læretid kan gå opp til fagbrev etter reglene i § 20 i lov om fagopplæring i arbeidslivet.

Voksne som fyller kravene i § 20 kan ikke tas inn som lærlinger i faget.

§ 20-kandidatene kan framstille seg til fag- og svenneprobe uten at det blir reist krav om å gå opp til en egen prøve i de felles allmenne fagene i videregående opplæring.

5.4. Voksenopplæring. Elever i videregående skole og andelen voksne, etter nivå. 1993-1997

Nivå	Elever i alt					Prosentandel voksne				
	1993	1994	1995	1996	1997	1993	1994	1995	1996	1997
I alt	199 645	185 976	177 858	171 120	164 370	21,0	18,0	13,3	12,7	11,6
Grunnkurs	80 899	73 579	65 484	65 498	63 590	16,0	11,0	6,3	7,7	6,3
VK I	60 202	56 661	57 430	56 404	54 411	21,0	20,0	9,8	10,1	8,8
VK II	58 544	55 736	54 944	49 218	46 369	30,0	26,0	25,2	22,5	22,3

Kilde: VSI.

5.5. Voksenopplæring. § 20-kandidater. 1993-1997.

	1993	1994	1995	1996	1997
§ 20-kandidater	6 906	6 710	7 088	9 193	16 817
Prosent av totalt antall kandidater til fagbrev	50	46	46	47	59

Kilde: LINDA- fagopplæring.

5.5. Opplæring for voksne innvandrere, inkludert flyktninger og asylsøkere

Kunnskaper og ferdigheter i norsk språk og om det norske samfunn er avgjørende for at innvandrere skal bli funksjonsdyktige og finne seg til rette i det norske samfunn. Tilbudet om opplæring i norsk med samfunnskunnskap gis personer over 16 år som ikke er tatt inn som elever i andre opplæringsinstitusjoner og som har et annet morsmål enn norsk, dansk, svensk og samisk (innvandrere og flyktninger og, fra august 1996, også asylsøkere).

I 1997 fikk voksne innvandrere tilbud om 500 timer opplæring i norsk med samfunnskunnskap. Ved særlige behov var det mulighet for ytterligere 250 timer opplæring for flyktninger og asylsøkere.

Tilbudet om norskopplæring med samfunnskunnskap for voksne innvandrere er et kommunalt ansvar. Kommunen kan selv drive opplæringen, eller den kan overlate driften til godkjente studieforbund eller andre godkjente utdanningsinstitusjoner. I 1997 gjennomførte skoleverket 92,3 prosent av undervisningen, studieforbundene 6,3 prosent og folkehøgskolene 1,4 prosent. Staten gir tilskudd til opplæringen etter faste satser og retningslinjer.

Omfanget av undervisningen, deltakere, undervisnings- og deltakertimer samt kostnader ved undervisningen, rapporteres til KUF gjennom departementets egen statistikkdatabase.

5.6. Voksenopplæring. Opplæring for voksne fremmedspråklige, etter omfang. 1993-1997

	1993	1994	1995	1996	1997
Undervisningstimer	367 452	547 235	613 368	572 715	556 776
Deltakere (gjennom året)	16 414	27 525	25 565	22 268	22 040
Personer ¹	8 269	13 179	13 909	13 598	11 252
Regnskapstall (i 1 000 kr)	164 947	276 259	296 565	275 593	251 120 ²

¹ Antall personer over hele landet. Tellingstidspunkt 1.12. ² I tillegg er det brukt 8,9 mill. kr til språkprøven og lokalt utviklingsarbeid.
Kilde: FRES.

Om statistikken

"Deltakere (gjennom året)", slik tallet framkommer i oversikten, kan være høyere enn antallet personer som faktisk deltar i undervisningen, fordi innvandrere som deltar på kurs ut over ett kalenderår kan telles som deltakere hvert år. Deltakere som slutter etter vårsemesteret teller som "fulle" deltakere, og det samme gjelder for deltakere som starter om høsten, mens deltakere som fortsetter fra vår til høst, i noen grad kan ha blitt registrert to ganger.

5.6. Høyere utdanning

Høyere utdanning for voksne foregår som etter- og videreutdanning på universiteter og høyskoler, som studiearbeid arrangert av studieforbund og med faglig godkjenning fra universitet eller høyskole.

5.7. Voksenopplæring. Etter- og videreutdanning ved universiteter og høyskoler, etter kjønn. 1996

	I alt	Menn	Kvinner
Etterutdanning	74 059
Videreutdanning ¹	11 511	4 963	6 548

¹ Omregnet til helårsstudenter ved statlige høyskoler.

Kilde: DBH.

5.8. Voksenopplæring. Studieringer med tilbud om eksamen på høyere nivå, arrangert av studieforbundene. 1996 og 1997

	Deltakere			Antall kurs	Timetall
	I alt	Kvinner	Menn		
1996	33 198	22 907	10 291	2 418	127 506
1997

Kilde: Voksenopplæringsforbundet.

5.9. Voksenopplæring. Arbeidsmarkedsopplæring, etter kurs, deltakere og bevilgning. 1989-1997

	Kurs	Deltakere	Bevilgning i mill. kr
1989	3 700	50 460	2 071
1990	4 195	58 200	2 190
1992	4 729	58 233	2 321
1993	4 959	62 390	2 389
1994	4 850	63 081	2 284
1995	5 000	61 200	1 887
1996	3 300	52 260	1 666
1997	2 645	39 787	1 342

Kilde: Arbeidsdirektoratet.

5.10. Voksenopplæring. Deltakere i studieforbund, etter emne og alder. 1996 og 1997. Absolutte tall og prosent

	Deltakere		Alder			Uoppgitt
	I alt	Prosentandel kvinner	14-29 år	30-49 år	50 år og over	
1996 i alt	743 808	56	194 056	194 783	111 810	243 159
1997 i alt	711 531	56	206 587	233 957	139 766	131 221
Språkfag	27 208	71	4 818	8 098	6 308	7 984
Estetiske fag og håndverksfag	288 128	62	101 741	92 156	71 846	22 385
Humanistiske fag, tros- og livssynsfag	47 337	58	18 146	11 642	12 095	5 454
Samfunnsfag	29 000	63	6 336	8 263	3 135	11 266
Organisasjons- og ledelsesfag	129 391	48	38 199	46 158	19 188	25 846
Økonomi og edb-fag	30 179	54	4 265	13 167	4 658	8 089
Helse- og sosialfag	70 170	71	9 180	19 587	9 337	32 066
Samferdsels- og kommunikasjonsfag	17 362	22	6 853	5 454	1 850	3 205
Realfag, industrifag og tekniske fag	18 112	26	3 564	4 882	836	8 830
Naturbruk, økologi og miljøvern fag	46 980	23	12 440	21 045	9 302	4 193
Tjenesteyting og servicefag	7 474	74	908	3 463	1 204	1 899
Uoppgitt	190	..	137	42	7	4

Kilde: SSBs Studieforbundsstatistikk.

5.7. Arbeidsmarkedsopplæring

Arbeidsmarkedsopplæringen (AMO) er et delt ansvar mellom Arbeids- og administrasjonsdepartementet og KUF Arbeidsmarkedsmyndighetene har det økonomiske ansvar, ansvar for hvilke kurs og hvor mange kurs som settes i gang, for lokalisering og for inntak av kursdeltakere. KUF har ansvar for det faglige og pedagogiske opplegget. Nedre aldersgrense for å kunne delta på et AMO-kurs er 19 år. Kursenes varighet er fra 2 til 38 uker.

5.8. Studieforbundene

5.8.1. Generelt

22 studieforbund er godkjent med tilskuddsrett, med til sammen 360 landsomfattende frivillige organisasjoner som medlemsorganisasjoner. Deltakere i studieforbundenes voksenopplæring må ha fylt 14 år, og opplæringen arrangeres etter retningslinjer gitt i lov om voksenopplæring med forskrifter. I 1997 hadde et kurs i gjennomsnitt 11 deltakere og en varighet på 30 timer. Det ble registrert 711 500 deltakere på kurs med statstilskudd i regi av studieforbundene, en tilbakegang på 4,4 prosent fra 1996. Det ble i alt gjennomført 1 909 000 studietimer i 1997.

Den vanligste arbeidsformen er studiesirkelen, som kan være med eller uten lærer. De siste årene viser en markert tilbakegang for opplæring uten lærer. Et kurs må ha minimum 5 deltakere og en varighet på minimum 12 timer for å få statstilskudd. Til sammen 64 400 kurs ble arrangert av studieforbundene i 1997.

Studieforbundene står fritt i valg av innhold og nivå på tilbudene. En andel av studieforbundenes opplæring er parallell til skoleverket med tilbud om offentlig eksamen.

5.11. Voksenopplæring. Deltakere på kurs med paralleller i offentlig utdanningsystem. 1995-1997

	Grunnskole	Videregående skole	Høyere utdanning	§ 20-kurs
1995	461	13 658	33 229	3 275
1996	16 965	33 198	5 394
1997

Kilde: Voksenopplæringsforbundet.

5.8.2. Særlige målgrupper

Lov om voksenopplæring hjemler opplæring for særlige målgrupper. Formålet er å fremme likestilling i utdanningsmuligheter og å gi tilrettelagt undervisning.

Opplæring for særlige målgrupper drives i regi av studieforbund og andre organisasjoner. I tillegg fikk andre landsomfattende interesseorganisasjoner mindre tilskudd. Ca. 90 prosent av opplæringen for særlige målgrupper gjelder funksjonshemmede. Tilskuddet skal

5.12. Voksenopplæring. Kurs for særlige målgrupper arrangert av studieforbundene, etter studietimer og deltakere. 1995-1997

	Studietimer	Deltakere	
		I alt	Prosentandel kvinner
1995	88 676	21 996	61
1996	91 625	22 464	62
1997 ¹	78 999	20 464	64

¹ Nedgang i timer og deltakere skyldes hovedsakelig underrapportering til SSB.
Kilde: 1995 og 1996: KUF. 1997: SSB.

først og fremst brukes til toppfinansiering av opplæringstiltak som får ordinær støtte til studiearbeid. I 1997 ble det gitt tilskudd til 2 500 tiltak, med over 20 000 deltakere.

5.9. Folkehøgskolene

Folkehøgskolen i Norge er forankret i lov om folkehøgskoler. I samsvar med sine tradisjoner skal folkehøgskolen fremme allmenndanning på ulike alders- og utdanningstrinn. Innenfor denne rammen blir verdigrunnlag og målsetting fastsatt av den enkelte skoleeier. Elevene skal ha fylt 17 år før 1. januar i skoleåret, men det kan tas opp elever som er ett år yngre.

I 1997 var det i gang 79 folkehøgskoler og 3 folkehøgskolelignende tiltak. Av disse er 10 fylkeseid, mens resten er drevet av private organisasjoner og institusjoner. Alle skolene er internatskoler. Det meste av virksomheten er hovedkurs på 33 uker. Kortkurs med varighet fra 3 dager til 16,5 uker utgjør ca. 14 prosent av virksomheten.

5.13. Voksenopplæring. Elever i folkehøgskolene. 1988-1997

Deltakere	1988	1990	1992	1994	1995	1996	1997
I alt ...	33 725	31 255	31 498	30 843	30 961	27 878	29 474
Årskurs ...	11 309	12 965	12 863	12 360	11 808	10 914	12 259
Kortkurs ...	22 416	18 290	19 422	18 483	19 153	16 964	17 215

Kilde: DIFF.

5.10. Fjernundervisningsinstitusjonene

I alt 16 frittstående institusjoner var godkjent med rett til statstilskudd i 1997. Alle kurs ved fjernundervisningsinstitusjonene blir nå normert med studietimer, med utgangspunkt i et studieår på 1 400 studietimer.

5.14. Voksenopplæring. Studieaktiviteten i fjernundervisningsinstitusjonene, etter fullførte studietimer. 1996 og 1997

	I alt	Videregående opplæring	Høgskole/ universitet	Frittstående kurs
1996	8 311 540	2 277 013	2 464 775	3 569 752
1997	7 339 475	2 223 395	2 215 633	2 900 447

Kilde: KUF.

Omregnet i årsekvivalenter tilsvarende en heltidsstudent som gjennomfører et studium på 20 vekttall i året, kan vi regne med at fjernundervisningsinstitusjonene hadde et samlet opptak som tilsvarte henimot 8 000 heltidsstudenter i 1997 og en fullføring som tilsvarte henimot 5 200 heltidsstudenter.

5.15. Voksenopplæring. Studieaktiviteten (fullførte studietimer) omregnet til helårsstudenter, etter institusjonstype. 1993-1997

Institusjonstype	1993	1994	1995	1996	1997
I alt	6 571	6 104	6 202	5 937	5 243
Videregående opplæring	1 520	1 269	1 553	1 631	1 588
Høgskole/ universitet	1 559	1 841	1 645	1 761	1 583
Frittstående kurs	3 492	2 994	3 004	2 545	2 072

Kilde: KUF.

5.11. Ressursbruk i voksenopplæringen

Følgende voksenopplæringstilbud dekkes av det offentlige (dvs. at det ikke er kursavgifter):

- Grunnskoleopplæring for voksne.
- Videregående opplæring for voksne.
- Arbeidsmarkedsopplæring (inklusive deltakernes kursstønad i opplæringstiden).
- Opplæring for voksne fremmedspråklige.

For grunnskoleopplæring og videregående opplæring må de voksne elevene betale sine bøker selv, og det er en eksamensavgift for privatister på 210 kr pr. enkeltfag i videregående opplæring. Det er kursavgifter for opplæring arrangert av studieforbundene og fjernundervisningsinstitusjonene. På folkehøgskolene betaler elevene ca. 30 000 kr for et studieår, primært for internatopphold.

Med unntak av arbeidsmarkedstiltaket "vikar plass for ledige" er det ingen offentlige ordninger for studiepermisjon. Det er imidlertid ulike ordninger i overenskomster og avtaler ved enkeltbedrifter på bransjeplan og mellom partene i arbeidslivet som gir muligheter til permisjon og støtte til opplæring.

KUF har ikke opplysninger om kommunenes og fylkeskommunenes utgifter til voksenopplæring. De statlige tilskuddene til voksenopplæring inngår i rammeoverføringene til kommuner og fylkeskommuner.

Om statistikken

Bildet av ressursbruken er ufullstendig ved at kommunenes, fylkeskommunenes, universitetene og høgskolenes ressurser til voksenopplæring ikke er tatt med her. Heller ikke private tilskudd er med. Investeringer i opplæring i regi av arbeidslivet og kostnader som den enkelte voksne selv betaler, er heller ikke medregnet. Grunnskole og videregående opplæring for voksne i henholdsvis kommunal og fylkeskommunal regi er en del av rammeoverføringene til disse sektorene. Denne kostnaden er ikke tatt med i oversikten.

5.16. Bevilgninger til voksenopplæring over statsbudsjettet. 1994-1997. Millioner kr¹

	1994	1995	1996	1997
Bevilgning over kategori				
7.50 i statsbudsjettet	941,6	913,8	944,4	972,1
Studieforbund	209,5	209,5	211,6	206,3
Herav				
S�rlige målgrupper i				
regi av studieforbundene ...	22,1	22,1	22,2	22,7
Folkehøgskolene	353,2	348,4	352,5	343,4
Statens ressurs- og voksen-				
opplæringscenter	38,8	38,5	43,5	41,5
Voksne fremmedspråklige	276,3	296,5	265,3	310,5
Fjernundervisning	45,7	45,5	45,2	36,6
Opplæring for tillitsvalgte	5,0	5,0	5,0	5,0
Arbeidsmarkedsoppl�ringen .	2 284,0	1 887,0	1 666,0	1 342,0

¹ Tallene for 1994-1996 er regnskapstall. Tallene for 1997 er bevilgningstall.
Kilde: KUFs budsjettproposisjoner.

6. Lærere og vitenskapelig personale

6.1. Innledning

I dette kapitlet fokuseres det på tre forhold vedrørende lærere og vitenskapelig personale. Det gjelder utviklingen i aldersfordeling, kjønnsfordeling og antall lærere/årsverk.

6.2. Tabeller

Tabell 6.1 viser utviklingen av antall lærere og vitenskapelig personale, antall årsverk og kjønnsfordeling for perioden fra 1988 til 1996.

6.3. Om endringer i aldersfordelingen

Figur 6.1 viser hvordan aldersfordelingen blant lærerne i grunnskolen var i 1981, 1986, 1991 og 1996. De største årskullene er mellom 25 og 40 år (født 1941-1956), mens det er få lærere som er eldre enn 40 år.

Kurvene for 1981, 1986 og 1991 indikerer liten tilgang og liten avgang, mens de som er i skolen selvfølgelig blir 5 år eldre for hvert trinn. Først i 1996 er det igjen en økt rekruttering av unge lærere, mens avgangen fortsatt er liten. De aller største årskullene, på nesten

Om statistikken

Dataene er hentet fra SSBs lærerstatistikk som igjen bygger på tall fra Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) og Sentralt tjenestemannsregister for skoleverket (STS). Alle data er samlet inn og registrert pr. 1. oktober hvert år.

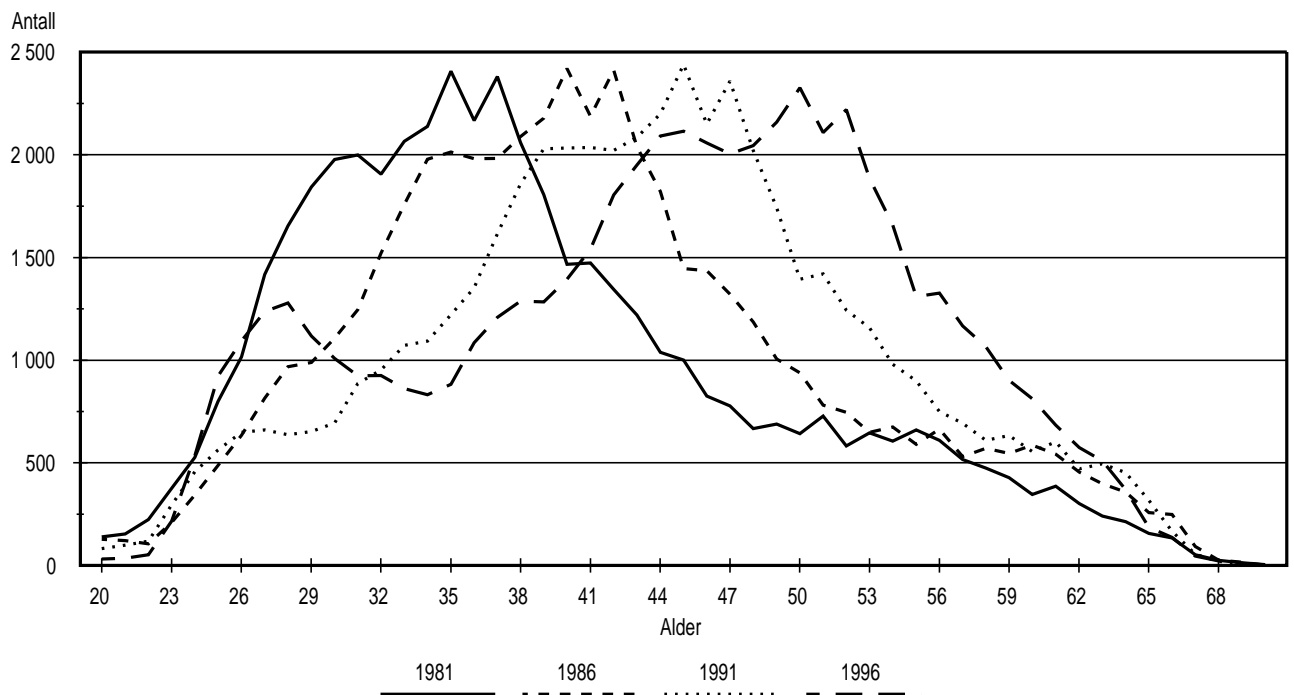
Tallene i kapitlet inkluderer ikke lærere ved private skoler og skoler som ikke rapporterer til SST eller STS.

6.1. Lærere og vitenskapelig personale, etter kjønn og skoleslag. Årsverk. 1. oktober 1988-1996

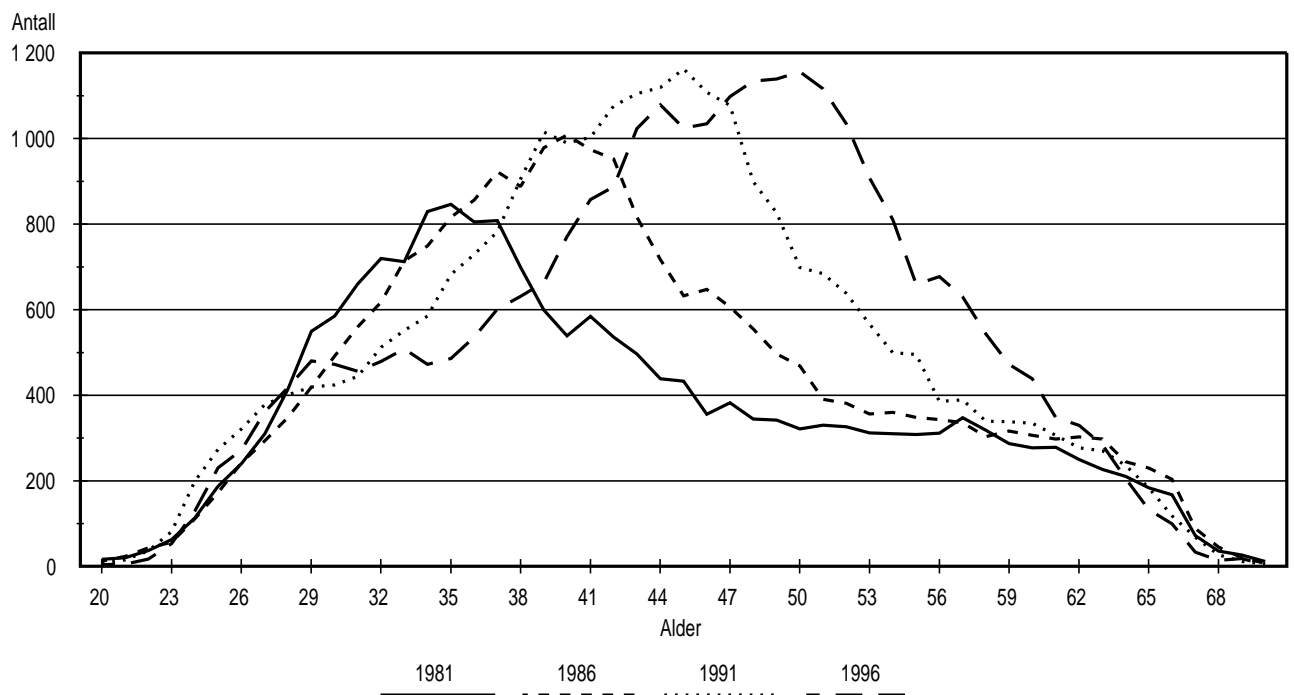
	Lærere og vitenskapelig personale			Årsverk		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Alle skoleslag						
1988	83 829	40 470	43 359	77 493	39 659	37 834
1990	84 594	40 733	43 861	78 300	39 857	38 443
1992	89 820	42 635	47 185	83 018	41 405	41 613
1994	91 446	42 239	49 207	83 868	40 384	43 484
1996	95 457	42 776	52 681	86 248	40 125	46 124
Grunnskoler						
1988	53 060	19 983	33 077	48 191	19 406	28 784
1990	51 267	18 993	32 274	46 372	18 277	28 095
1992	52 492	18 933	33 559	47 568	18 147	29 421
1994	52 977	18 305	34 672	47 980	17 386	30 594
1996	55 296	18 552	36 744	49 717	17 533	32 184
Videregående skoler						
1988	22 710	14 772	7 938	21 734	14 791	6 942
1990	25 318	16 178	9 140	24 369	16 229	8 140
1992	27 049	16 795	10 254	25 791	16 665	9 126
1994	26 968	16 421	10 547	25 122	15 847	9 276
1996	27 231	15 954	11 277	24 551	14 820	9 731
Universiteter og høyskoler						
1988	8 059	5 715	2 344	7 569	5 461	2 107
1990	8 009	5 562	2 447	7 560	5 352	2 208
1992	10 279	6 907	3 372	9 659	6 594	3 066
1994	11 501	7 513	3 988	10 766	7 152	3 614
1996	12 930	8 270	2 660	11 981	7 772	4 209

Figur 6.1. Aldersfordeling, lærere i grunnskolen. 1981-1996

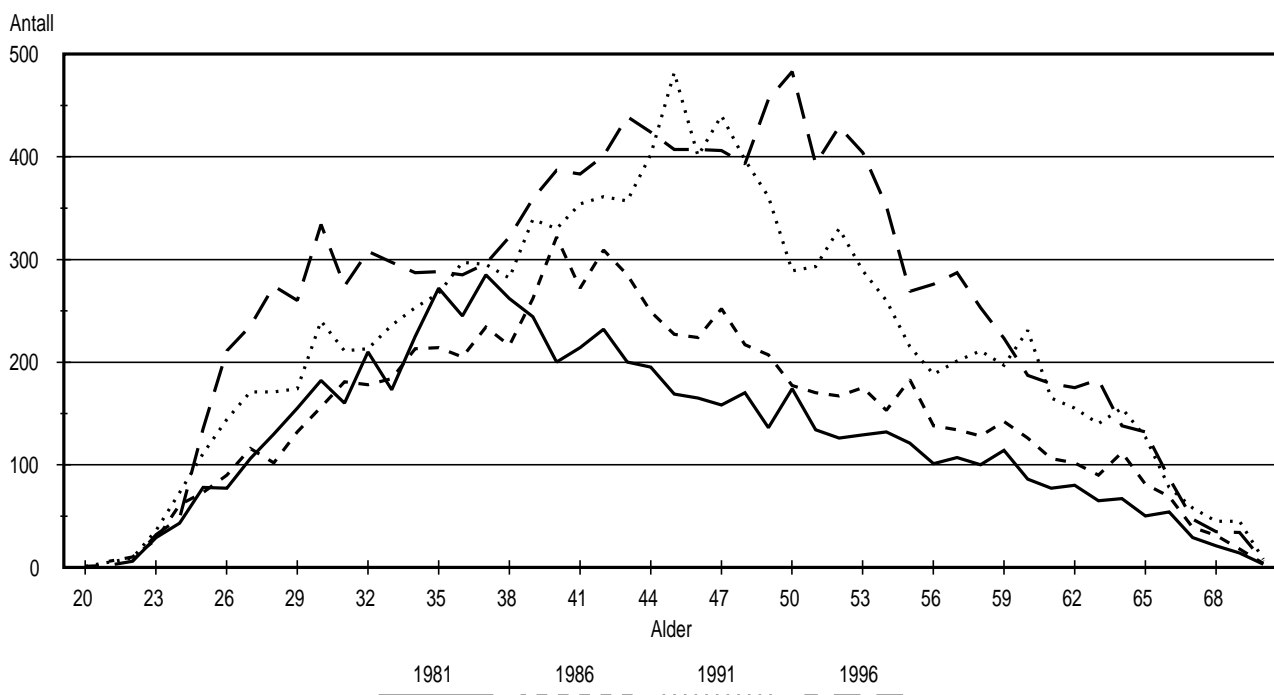
Kilde: SSB.

Figur 6.2. Aldersfordeling, lærere i videregående skole. 1981-1996

Kilde: SSB.

Figur 6.3. Aldersfordeling, lærere i universitets- og høyskolesektoren. 1981-1996

Kilde: SSB.

2 500 lærere, var mellom 33 og 38 år gamle i 1981 (født 1943-1948). I 1986 var de 38-43 år, i 1991 43-48 år og 43-53 år i 1996.

Hvis man parallellforskyver 1991-kurven 5 år mot høyre, ser man at den høyre delen nesten faller sammen med 1996-kurven opp til 61 år. Det tyder på liten avgang opp til 61-årsalder. Alle kurvene faller til nesten null ved 67 år. Ut fra dette, og ved å parallellforskyve 1996-kurven mot høyre, kan man danne seg et bilde av hvor stor avgangen av lærere vil bli i de nærmeste årene.

Aldersspredningen blant lærere i videregående skoler følger delvis samme mønster som for grunnskolen, men den store økningen i det totale antallet lærere i perioden gjør det litt vanskeligere å følge aldersutviklingen. Sammenlignes kurvene for 1991 og 1996 ser det ut til å ha vært svært liten rekruttering av lærere eldre enn ca. 30 år. Dette harmonerer for øvrig med at elevtallet i videregående skole har gått nedover i denne perioden.

Utviklingen av aldersfordeling ved universiteter og høyskoler viser også de samme tendenser som grunnskolen, men den store veksten etter 1986 gjør det også her vanskeligere å sammenligne kurvene.